

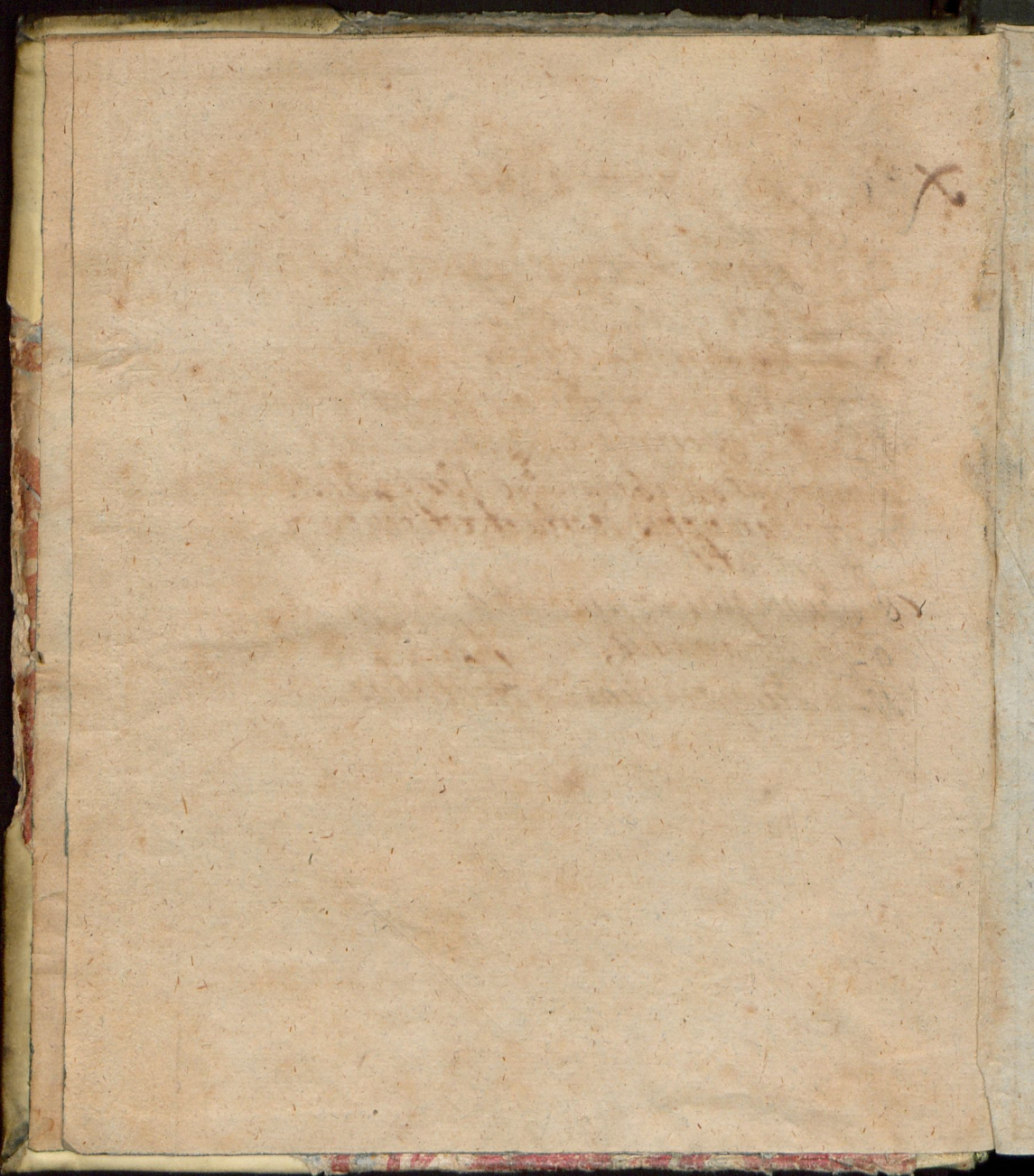
Liber
Bibliothecæ Academicæ Halensī
a
CHRISTOPH. ERNEST. CONONE,
Med. Doct. & Practico
Berolinensī,
TESTAMENTO DONATVS.
1729.

5
4 N° 1 + 1 Killept

Th. 25.

- 1 Agleri Specimen a, 2 & 3 Actorum Laboratorii
 Chemici
 2 Valentini Henrici Vogleri Physiologia Historica
 Caslonis Iesu Christi.
 3 Ambrae Historia Klobii
 4 Hartmanni Historia Succini Pruslici.
 5 Dietrii dissertatio de Nuce Moscata.
 6 Henricus Meibomius de Variis Calpebrantibus oculis.
 7 Schelhammerus de ortu et certitudine Aphorismorum
 Hippocratis.
 8 Conringius de prudentia peregrinandi.
 9 De Cardamomo.
 10 De Puerperarum Affectibus.

D. O. M. 7.
ACTORUM
LABORATORII
CHEMICI

AUTORITATE ATQUE AUSPICIIS
SERENISSIMORVM POTENTISSIMO-
RVMQVE

DUCUM BRUNSV.
ET LYNEBURG.

In Academia JULIA editorum
SPECIMEN PRIMUM,
Medico-Chemica nec non Physico-
Mechanica observata quædam rariora
exhibens,

A U T O R E
JOHANNE ANDREA STISSER,
M.D. & Prof.

HELMSTADII,
Typis & Sumtibus GEORG-WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr.
Anno MDCCL.

ACTORUM
LABORATORII
CHEMICI

KÖN. PR. FR.
UNIVERS.
ZVILLI

in A. Adams form chlorum
SPECIMEN PRIMUM
Medico-Chemica nec non Physico-
Mechanica observata quaedam ratione
exhibens

JOHANNES ADRIANUS STISSER
M.D.C.C. & Profr.

Typis & Sumptibus Georgii Wollastoni, Hædii, Acad. Typogr.
anno MDCCLXXII

SERENISSIMÆ ET

POTENTISSIMÆ

PRINCIPALIS DOMUS

BRUNSVICO-LYNE-

BURGICÆ

DU CIBUS

OMNIBUS

HODIE FELICITER

REGNANTIBVS

PATRIBUS PATRIÆ

BONO REIP. NATIS

ACADEMIÆ IULIÆ

NUTRITIIS MAGNIFICEN-

TISSIMIS

DOMINIS SUIS CLEMENTISSIMIS

Quod

Quod

CHEMIAM

REGUM PRINCIPUMQUE DELICIAS
NATURÆ MINISTRAM AN MAGISTRAM
HUMANÆ SAPIENTIÆ PORTUM
VANÆ CURIOSITATIS SCOPULUM
AUSPICIIS SUIS EXCITATAM
AUCTORITATE MUNITAM
REGALI MUNIFICENTIA
SUBLEVATAM

CUM CÆTERIS OMNIGENÆ

DOCTRINÆ PARTIBUS

IN ACADEMIA SUA JULIA
VITÆ HUMANÆ PRÆSIDIO
DOCERI ET EXERCERI

CLEMENTISSIME

VOLUERUNT, JUSSERUNT

ACTA

ACTA HÆC CHEMICA

VEL EX ARTIS SUÆ
LEGE

QVÆ
AD SUUM QVODQVE PRINCIPIUM
REVOCARE DOCET

PRIMIS CHEMICIS STUDII FUNDATORIBUS
PRIMOS LABORUM CHEMICORUM
FRUCTUS

MUNERIS SUSCEPTI CULTIQVE
TESTES

COLENDIQVE EX FIDE
VADES

HUMILLIMO GRATISSIMOQVE
ANIMO

INSCRIBIT ET CONSECRAT

JOH. ANDR. STISSERVS

POTENTISSIMIS SERENI-
TATIBUS SUIS

PIE DEVOTUS.

LECTO.

LECTORI BENEVOLO

S. P.

Um artis Medicæ, nec minus Physi-

ca, Mathematica, aliarumque Mechanicarum ea obser-
vetur conditio, ut quotidie noviter inventorum accessione lo-
cupletari & augeri queant: Gravidissimi quoque tum hodierni, tum
superiorem seculorum Medici in notandis variarum rerum phenomēnis
& instituendis experimentis non levem collocarint operam, ita, ut præ-
sentis Medicinæ & Philosophiæ facies elegantior & polita magis præ
illa priscorum observetur: Nemo, uti arbitror, solida eruditione
imbutus egre feret, me ad promovendum Medicinæ studium exilem
quidem, sinceram tamen operam quoque conferre. Quam equidem
tot præstantissimorum hujus seculi Virorum laboribus valde imparē
agnosco, nullus interim dubitans, quin pro humanitate sua benevole
complexuri & doctrina sua emendaturi sint, si quicquam commo-
di ex paginis nostris in artis incrementum emanaverit. Gratia
autem infinitæ SERENISSIMIS ac POTENTISSIMIS DV-
CIBVS REGENTIBVS OMNIBVS CELSISSIMÆ DO-
MVS BRVNSVICENSIS ac LUNEBVGENSIS debentur; Qui pro singulari Sua Clementia & Munificentia, Chemiæ studium tum
in Medicinæ, tum in Philosophiæ experimentalis incrementum, in Il-
lustri Sua Julia à me quoque excoli, clementissime iusserunt. Ego
licet eum me non esse agnoscam, qui hujus muneris amplitudini pos-
sim satisfacere; id tamen favente Deo daturus operam sum, ne quid,
nisi certis experimentis à me cognitum & perspectum, & vel ingenuæ
curiositati, vel vitæ utilitati serviens, eruditi orbis iudicio a me expona-
tur, cujus favori me menique laborem etiam atque etiam commendo.

D. O.

D. O. M. I.
A C T O R U M
LABORATORII CHEMICI
SPECIMEN PRIMUM,

CAPUT I.

De Transmutatione Metallorum & Chrysopeia.

Non pauci è numero Eruditorum reperiuntur, qui Metamorphosin metallorum non modo planè in dubium vocant, verum etiam cunctis transmutationum historiis tantum tribuendum esse censent, quantum anicularum fabulis. Duplici autem fundamento innisi hoc agere videntur, primo quidem autoritate illorum qui species metallorum transmutari non posse contendunt, vel metallorum transmutationes inter non-Entia chemica referunt. Secundo, quia vident omnes laborantes in hac arte non nisi sophisticas facere transmutationes & neminem veras. Verum, quod primum attinet, vana profecto est negantium auctoritas eorumque qui non-Entium Chemicorum scriptores quidem audiunt, de re ignota tamen judicant, seque experimentalis Philosophiæ minime gnaros esse apertè satis profitentur. Secundum quod spectat, neutiquam sequitur: quod à nullo fieri viderunt, à nullo quoque fieri posse. Aliud sanè docuit experientia, cui repugnare hominis pertinacis est, & ipse Aristoteles existimat, quærere rationes & dimittere sensus, infirmitatem

A

quan-

quandam mentis esse. (a) Et quidem cum ab homine mutentur elementa, mutentur etiam stirpes & quandoque animantia varia illorum mixtione peracta, quis in dubium vocabit, ab eodem quoque homine metalla mutari posse. Videmus ex terrâ fieri lapides, ex ligno cineres, ex cineribus & lapidibus vitrum, &c. (b) hæc & reliqua paradoxon quæ videntur sapere, utique mirari desinent, qui cum Perillustri Boyleo, aliisque oculatioribus nostri seculi Philosophis, omnia corpora ex materia catholica, omnibus communi facta esse agnoscent, nec differre, nisi in Figura, Quantitate, Motu aut Quiete & Texturâ, minutarum partium, ex quibus constant; ex quibus affectionibus Materiæ, Qualitates aut differentia speciales corporum, originem petunt. Hinc non sine ratione concludere licet, aliam corporum speciem in aliam posse transmutari, quod re ipsâ nihil aliud est, quam in alterâ parte universalis materiæ, in quam omnia corpora concurrunt, producere texturam, similem texturæ alterius partis materiæ utrique communis. Probat hoc ipsum Perillustris philosophus diversis tum observationibus, tum experimentis, monstratque non solum vegetabilia sed & mineralia & metalla variè transmutari posse. Ita ex inoculatione docet, parvum oculum omnem succum sibi admotum ita transmutare valere, ut faciat provenire fructum diversis omnino qualitatibus præditum à fructu arboris genuino, adeo, ut idem succus qui in unâ parte rami producit e. g. baccam cynosbati, vel racemum oxycanthi, in alia parte ejusdem rami producat pirum. Sic aquam transmutatam in terram, sal marinum in materiam admodum fusilem & inflammabilem, Sali nitri analogam plane, accedente licet corpore haud inflammabili; aurum (quamvis sine lucro) transmutari in verum argentum & varia alia

(a) *Aristot. IX. Physic.*

(b) *Laur. Ventura de ratione consciend. Lap. Philosoph. Lib. I.*

lectu dignissima experimenta, in aureo quodam opusculo refert. (a) Cum verò ipsius naturæ adminiculo corporum species mire transmutentur, ita ut triticum inconvenienti terreno confitum in filiginem, hordeum in avenam abierit, (nam

*Grandia sepe quibus mandavimus Hordea fulcis
Infelix Lolium, & Steriles dominantur Avenæ*)

Teste quoque magno Philosopho, frumentum sterilissimis annis satum mutari in aliam speciem certum sit & inter rurícolas regnare opinionem, si eidem terræ sæpius triticum mandetur, ex ea nasciturum fore, ut in deterius vergat: (b) Olera quoque nonnulla in rapa, cinnamomi plantam in Europa confitam in laurum, piper in hederam, caryophillum in castaneæ quid simile degenerasse observatum, (c) insuper teste gravissimo Philosopho cæmenta quædam mollia tellus edat & saxa mollia, quæ structuris ædificiorum adhibita æris contactu marmoris instar indurescant, (d) quale quid & nonnulli de Corallio affirmant, dum in imo maris illud molle & tenerum esse, in aère vero cito lapidis instar indurescere contendunt, (e) id quod tamen accuratior recentiorum quorundam observatio falsi convincit: (f) Aquarum denique montanarum decursu, & lacustrium quarundam aspersione, pelles animalium & carnes in lapidem

A 2

dem

- (a) *R. Boyle de Origine formarum & Qualitatum.*
- (b) *Bac. de Verulamio Sylv. Sylvar. Centur. VI.*
- (c) *A. Kircherus Mund. Subterr. Tom. 2. lib. 9.*
- (d) *Bac. de Verulam. Sylv. Sylvar. Centur. IX.*
- (e) *A. le Grand Histor. Natur. Part. V. Art. 9. R. Boyle Histor. Fluiditat. & Firmit. Part. II. Sect. 68.*
- (f) *Recherches & Observations Naturelles par M. Boccone. Etmuller de Tinctur. Corallior. §. 7.*

dem mutari observarum literisque proditum sit, imò ligna, arbores, filices & ulmorum frondes, in tophum conversas, sint qui viderint: (a) quid non ars illa quæ naturæ famulatur & felicissima naturæ imitatrix dicitur, efficiet? quippe hæc ex sulphure sublimat flores, iis planè similes, qui prope montes ignivomos reperiuntur. Ex sulphure & argento vivo cinnabarim factitiam componit, huic persimilem & ex iisdem principiis ortam, quam ex terræ visceribus eruunt. Et ut innumera alia taceam, ex ferro & cupro vitriolum parat, quod eruto è marcasitis vitriolo simillimum est, nec non phænomena alia ab illo nullatenus differentia exhibet, nam utrumque calcinatione in pulverem rubrum abit, utrumque tortura ignis phlegma & stagma acidum fundit, utrumque vi emetica pollet, gallarum infusionem in colorem atrum convertunt ambo.

Ad propositam autem metallorum metamorphosin ut veniamus, non paucis in locis aquas naturales metalla transmutare, probant fontes Hungariæ ad oppidum Smolnitium, in monte Carpatho, in quos ferrum coniectum in cuprum optimæ notæ vertitur. (b) Licet autem sint qui metamorphosin hanc pro verâ metallorum transmutatione admittere nolint, verum potius tale quid vitriolo veneris in aqua soluto tribuant, quod ubi in ferrum agit illudque destruit, ramenta cupri aquæ poris innatantia deponat & ferri spatii sensim accommodet; contrariam tamen experientiam Cl. D. Brown de fontibus Hungariæ testatur, ita autem loqui.

- (a) *I. Franc. Pic. Mirandul. de auro Lib. 2. Oldenburg. Act. Philosoph. Anglican. Mens. Novemb. 1665. Erasmo Francisc. Ost- und West-Indischer/ wie auch Sinesischer Lust- Garten in Prolog.*
- (b) *D. Sennertus de Chemic. cum Galenic. Consens. & dissensio Cap. 2. A. Libavii Exam. Sententia Parisiensis Scholæ contra Alchymiam latæ.*

loquitur: Wenn das Eisen in diesem Brunnen in Kupfer verwandelt wird/ so wird dasselbe etlicher Orten offtinahls ganz von einander gesondert / und lieget in Gestalt eines Pulvers auf dem Boden. Es sind aber diese Theil kein Eisen mehr/ sondern Kupffer: Und ich habe aus dem Brunnen solch Pulver selbst heraus genommen/ und solches zu dem feinsten Kupffer geschmolzen: Daß ich also/ dafern das Eisen nicht verwandelt werden solte/ gar nicht wissen könnte/ wo es denn hin käme. (a) De aquâ hac Pater Andreas Schafferus ad Kircherum ita scribit: *Hæc est aqua ex valle Dominorum seu Herren-Grund prope Neosolium ubi sunt cupri fodina quam hic vocant Zement-Wasser si ve simpliciter Zement/ fluit per mineras cupri quæ per se vitriolata est. In hanc injiciunt ferri laminas & intra tres menses centenarii & amplius ferrearum laminarum vertuntur in cuprum. Schemnitii locus est, Neosolio octo circiter milliarium distantia dissitus, ubi similis aqua majoris efficacia & quantitatis reperitur. Et alibi: Quod Rev. V. in secundis literis ad me datis scribit, ut scil. ei significem, qualiter ferrum debeat esse constitutum ut in cuprum per aquam vitriolatam vertatur. Significo Rev. V. quod soleant tam in Herren-Grund: Prope Neosolium, tum Schemnitii prope Sepusium, omne antiquum ferrum & fracta ferrea instrumenta, quæ nulli usui amplius esse solent, uti sunt antiqua palæ ferrea, rastra fracta, secures, &c. apud sabrum per ignem recudi in laminas rotundas, oblongas ovalis figuræ &c. quanto tenuiores cuduntur tanto citius in cuprum vertuntur, hæc est praxis. (b) Simile quid Mathesius aliq; referunt. (c)* A 3 Hæc

(a) *Edvard. Brown* sehr denckwürdigen und sonderbahren
Reisen / Lib. 2. Part. V.

(b) *A. Kircherus Mund. Subterr. Tom. II. Lib. X.*

(c) *P. I. Faber. Pallad. Spagyric. cap. XVII. Laz. Ercker. Atl. Subterr. Lib. 3. P. Giurius Arcan. Acidul. Respons. ad Epist. D. Cattieri.*

Hæc cum aquæ naturales præstent, cur non simile quid arte fieri poterit? Ardua quidem quæstio est, utrum ars naturæ opera moliri possit, verum non ars sed ipsa natura species metallorum mutat: naturæ verò ars famulatur; ignem regit, vasa præparat; sed natura sola opus absolvit. Neque necesse est ut natura arte sibi famulante adjuncta, tantum temporis insumat, quantum in terræ visceribus adhibere dicitur. Quem enim fugit naturam ab arte perfici? plumbum vel stibium, silices ipsi in vitra splendida commutantur, ex ferro cuprum optimæ notæ paucarum horarum curriculo conficitur; cui licet contradicat, Rev. Pater Kircherus & hanc mutationem nihil aliud esse asserat, quam corpusculorum æratorum in vitriolo (quod adhibere solent) latentium ad ferrum, quod naturaliter appetunt confluxum: Citra tamen vitrioli additionem succedere negotium constat. Nimirum laminulas chalybis aquæ communi, & oleo sulphuris per campanam parato, imponunt, duplo plus aquæ quam olei adhibendo, vase clauso per sex horas aquam fervere permittunt, vitriolum splendens & viride, in superiorem vasis partem elatum, colligunt, recenti aqua solutum excoquant, donec appareat cuticula; tum laminulæ chalybis supponuntur, quibus æris ramenta adhærescunt & collecta in cuprum funduntur. (a) Idem minori labore obtinetur scilicet scobem ferri cum anatica portione sulphuris pulverisati calcinant & reverberii igne urgent, quousque sulphur combustum sit, quod reliquum est in ferventem aquam conjiciunt, cui quando laminulæ ferri imponuntur, ramenta æris iis adhærescunt, & deterisa fusionis igne dato, in cuprum abeunt. Atque ita non solum ex ferro fit cuprum, verum etiam ex ferro chalyps, ex stanno & plumbo ipso etiam argento

(a) *Goossen van Freeswijk Fervolg van v Cabinet der Mineralen.*

argento solius ignis beneficio verum cuprum, (a) è plumbo cerussa & minium, ex cupro ærugo & orichalcum, quod non solum colore sed & reliquâ suâ texturâ à cupro plane distinctum est, cum ut postmodum dicitur aurum corrumpat & fragile reddat, cui tamen alias cuprum factis commodè permiscetur: Et profecto alia infinita præstant artifices, quæ natura vel nunquam, vel non nisi post longam annorum seriem absolvit. Natura namque arte adjuta paucis momentis pleraque gignit, affingit, mutat, quæ sola efficere haud valet. Neque ignotum hoc erit Medicis, uti arbitror, qui cum adjuutores & ministri naturæ sint, morbos profligant, quæ solius naturæ efficacia superari haud poterant. Verum, præcipuè his videtur esse, de reliquorum metallorum transmutatione in aurum; quæ à plurimis impossibilis prædicatur, cum tamen experientia contrarium ostendat. Et miror certè quid moverit Rev. P. Kircherum, Rerum naturalium contemplatorem accuratissimum & insignem philosophum, metamorphosin metallicam impugnare, & lapidis physici existentiam simplicissime negare, qua de re penes Eruditos justas luit pœnas.

Nolo jam priscorum omnium facere mentionem, qui artis transmutatoriæ non solum auriti sed & oculati & profecto fide digni extitere testes, cum alii hoc ipsum jamdudum egerint: (b) ut non dicam quid pharmacopola Tarvisanus coram Senatu Veneto, quid Anshelmus Boetius Cæsareus medicus pulvisculo quem in libri antiqui afferre contracto invenerat, effecerit; quid Edoardus Kellejus Anglus, & permulti alii præstiterint; quæ non penes recentiores & nostri quoque Seculi gravissimos viros Medicos

(a) *I. I. Becherus Physic. Subterr. Lib. I. Sect. V. Cap. 3.*

(b) *Robert. Vallenſis de Verit. & Antiquitat. Art. Chemicæ.*

dicos & Philosophos, imo Theologos, Sperlingium, Zwin-
 gerum, Casp. Bartholinum, Mart. Delrio, Rob. Fluddium, H.
 Salmuthum, Francisc. Osw. Grems, Joh. Schröderum, Petr.
 Borellum, Henr. Kunraht, Joh. Cornel. Martini, Helmon-
 tium, Joh. Zwelferum, Joh. Tackium, Joh. Joach. Becche-
 rum, Joh. Fred. Helvetium, Joh. Ristium aliosque hujus ar-
 tis divinæ, testimonia extant atque exempla? quæ omnia
 recitare locus non sinit, unum tamen ex prædicto Hel-
 montio recitabo qui ita loquitur: *Lapidem Chrysopææ
 vidi aliquoties meisque contrectavi manibus: erat enim co-
 loris qualis croco in suo pulvere, ponderosus tamen & micans
 instar vitri pulverisati. Datus mihi fuit semel quadrans
 unius grani: Granum autem voco sexagesimam partem unius
 drachmæ. Hunc ergo quadrantem unius grani chartæ invo-
 lutum projeci super uncias octo argenti vivi feruidi in cru-
 cibulo, & confestim totum hydrargyrum cum aliquanto ru-
 more stetit à fluxu congelatumque resedit instar offæ flavæ.
 Post fusionem autem ejus stante solle repertæ fuere uncia octo
 auri purissimi, grani undecim minus. Itaque unicum gra-
 num illius pulveris transmutasset in aurum optimum argenti
 vivi partes 19186. Inter terrena ergo reperitur præfatus
 pulvis quodammodo similis, qui fere infinitum metallum impu-
 rum transmutat in aurum optimum, sibi que uniendo ab æru-
 gine, rubigine, carie & morte defendit ac velut immortale
 facit &c. (a) plura quoque alia lectu digna apud prædictum
 Helmontium reperiuntur. (b)*

Ecquis autem fidem derogabit tor tantisque naturæ
 Mystis? quorum experientiæ contradicere plane absur-
 dum esset, Quare Cornelius Martini Juliæ nostræ celebris
 quondam Philosophiæ Professor ita inquit: *Ego de hujus
 artis*

(a) *Helmontius Vita æterna.*

(b) *Idem Arbor, Vita & Potest. Medicaminum.*

artis veritate aut falsitate nihil apud vos commentabor, neque eam asserere volo; neque tamen tot tamque praestantibus viris. (inter quos sunt doctissimi Philosophi, Juris Consulti, Medici, etiam Theologi nec non viri Principes, qui libris editis sancte affirmant, se oculis suis vidisse & manibus non tantum palpasse, sed & confecisse transmutationem unius metalli in aliud) Ego fidem derogare debeo, hoc enim mihi videtur esse imprudentis, non Philosophiae studiosi. (a) De Cornelio Martini sequentia notatu digna penes Zwelferum reperiuntur. Occurrit mihi Historia, quam Helmsstadii accidisse, compertum habemus: ubi Cornel. Martini, Universit. illius tunc temporis Professor Publ. Tractatum quendam, de Lapide Philosoph. manu Autoris (Cornelii) fideliter & industriè, uti existimabat, elaboratum & typis propediem mandandum ac pro disputatione ventilandum, dedit. Inter-venit Nobilis quidam Vir, moribus ac pietate conspicuus, Cornelio familiaris, qui, de more, ad disputandum & argumentandum lacescit; cum tamen impar huic oneri esset, re, non syllogismis tantum philosophus. Hic ut sententiam suam factis proferret, carbones ac plumbum sibi offerri iussit, & in praesentia coram oculis Cornelii, Tincturam quandam eliquato metallo iniecit, ejusque virtute jam dictum plumbum in aurum optimum transfudit; deque eo etiamnum calente, Dom. D. Cornelio particulam notabilem porrigens, hoc subjunxit apophtegma: Heus jam tu, mi D. Corneli, solve mihi hunc syllogismum! Sic ex abrupto argumentatus spectatores suos multis reflexionibus gravidos dimisit, ac palam fecit, quid possit in natura genuina philosophia. Cornelius interim rubore ac verecundia suffusus, palinodiam cecinit, vanas dimit- tens quaestiuunculas, pyrotechniae se tradidit, futurus per ignem philosophus; orando & laborando. (b) An huic historiae

(a) Cornel. Martin. *Analys. Logic. Cap. VIII.*

(b) Joh. Zwelferus *Mantiss. Spagyric. Part. I, Cap. I.*

fides adhibenda sit nec ne, sollicitè quamvis inquirens rescire haud potui. Hæc tamen ex ore D. Hear. Wideburgii philosophiæ in hâc Academiâ Professoris & collegæ honoratissimi habeo, quod ante paucos annos, Cornelii Martini ædes inhabitans, apparatus Chemici varia adhucprehenderit vestigia. Ad propositum autem ut revertar, minimè ambigendum est non tantum viros gravissimos Philosophos & Medicos aliosque, verum & Imperatores, Reges & Principes, hujus rei oculares testes, quin nonnullos ex iis, ipsius divini artificii possessores exstitisse, qui ut Poëta canit

— — *Non parvis sumtibus illam*

Invenère artem qua non ars dignior ulla est

Fingendilapidem athereum, quem scire prophanis

Haud quaquam licet & frustra plebs improba quærit

Quem qui habet, ille potest ubique habitare decenter,

Nec fortunæ iram metuit nec brachia furum.

Ut alia taceam, bina hujus rei exempla apud Kunckelium reperiuntur, (a) primum de Sereniss. Electore Saxonæ Augusto beatissimæ memoriæ & Serenissima Ejusdem uxore, qui lapidem quadruplici modo per quinque annos obtinuerunt, exceptis particularibus quorum minimum tinxit 1604. partes. Secundum de Serenissimo Ejusdem filio Christiano primo, beatissimæ memoriæ, qui pariter post fata parentis nobilis hujus doni Dei per quinque annos exstitit possessor. Ego tot actantium Virorum perillustrium admirator saltem & in summo illo philosophorum artificio plane hospes, gratulor mihi, quod plumbi in aurum transmutati partem ante aliquot annos penes Cl. D. Helvetium in Belgio videre, manibusque tractare saltem occasionem nactus sim, pluraque ex laudato Viro audiverim, quæ magnam profecto admirationem merentur litera.

(a) *Joh. Kunckelini Observat. de salibus fixis & vol. auro parat. Cap. 7.*

literarumque monumentis consignata hodie reperiuntur.
(a) Monstrata mihi quoque ab uno alterove tum in Belgio tum alibi, auri arte parati particula, sed dubitavi utrum illis fides tribuenda esset.

Ante octo annos circiter, cum Hamburgi viverem, vocatus sum ad Illustrissimam Sveciæ comitissam M. D. L. G. Fœminam certè operationum chemicarum necnon philosophiæ naturalis & Astrologiæ judiciariæ maximè gnaram; huic arthritico - scorbutico malo decumbenti, cum non sine fructu medicamenta quædam meis manibus parata propinassem, variosque cum Illustrissima ejus persona de Chemiâ & transmutatione metallorum habuisssem sermones, monstravit mihi pulverem rutilantem exiguæ molis, cujus adminiculo post aliquot dies in fabri ferrarii officinâ, (quæ è regione hospitii ubi domicilium constituerat, reperiebatur) mercurius vivus in crucibulo calefactus, facta super eum pulvisculi jam memorati projectione, in verum perfectissimumque tingebatur aurum. Cum autem auri granum pristinæ mercurii portioni minus respondere, pulveris tingentis tamen portionem longè excedere cernerem, hinc & de pulvere aurifico, quod verus ille lapis philosophorum esset dubitarem, candidè mihi confessâ est Illustrissima fœmina, pulverem hunc pro lapide philosophorum venditari equidem haud posse, (cum pro acquirendis divitiis minime sufficeret, & laboriosa ejus præparatio avaris laborem vix compensaret) ad demonstrandam tamen transmutationis possibilitatem, curiositati suæ sufficere. Ulterius institi, è quam materia conficeretur pulvisculus, & post rogatiunculas quasdam, sanctè mihi affirmavit, eum ex argilla parari, quæ iteratis vicibus in pulverem redigi, rore irrigari, atque sub dio in vitro aperto (superstructo tamen tegmine, quo à pulvis li-

(a) *Joh. Fr. Helvetius Vitul. Aur.*

bera effet materia) detineri deberet, & tali processu modo continuato, post aliquot menses non solum metalla imperfecta, ferrum, plumbum, cuprum, sed & perfecta tractu temporis, aurum & argentum, denique pulverem aurificum ipsum, exigua quamvis molis, proditurum esse.

Hæc cum sollicitè meditarer mecum, atque varias præstantissimorum chemicorum libros evolverem, casu perveni ad Clariss. Borrichii, Chemici nostri temporis celeberrimi, doctissimum scriptum, in quo sub finem videre est experimentum, quod Illustrissimus Eques Kenelmus Digbæus, Reginae Britannicæ Cancellarius ipse, laudato Autori communicaverat, his usus verbis. *Vivebam Parisiis tempestate Cromwelliana Patriam flagellante, & fallende tristium memoriæ identidem Chemicis vocabam studiis, cum curiosior quidam de Terræ Arcevilensis virtutibus metallicis mira subinde auribus meis occurreret. Quid multis? rapior impetu denique & Arcevilum (distat unum ab urbe Parisiensi lapidem) seror, jubeo liberas circiter viginti terræ illius rubicundula erui inque urbem mecum deportari. Postridie divido terram hanc in duodecim partes, inque duodecim vasculis terreis iisque amplis dispono, aërique libero committo in solario ædium mearum, tegmine ligneo, quod à pluvie & ventorum fortuitis defenderet, perfunctoriè supra vascula suspensio. Jubeo bis terre quotidie materiam aquâ pluvia tantillum irrigari. Exacto demum mense, argillam vase primo exceptam aquæ pluvie copiosior incoquo, vehementius intendens ignem, aquam percolatam lentâ evaporatione cogo in spissamentum, & in fundo vera vitrioli rudimenta, colorem, saporem, angulos evidenter deprehendo. Continuo irrigationem vasculorum cæterorum & exeunte mense secundo, in secundo vase laborem præformatum repetens, sulphur germanum reperio. Verbo, mense tertio plumbum se*
mibi

mibi offert, quarto stannum, quinto ferrum, sexto es in quo argenti tenuia aliquot ramenta. Reliqua sex vascula superveniens tempestas disjecit & finem experimentorum spectare prohibuit. (a) Faciam volente Deo & hujus rei experimentum, cum prope Helmstadium, argillæ oculum oblectantes diversorum colorum & bonæ satis notæ reperiantur, successum quoque fideliter communicabo.

Transmutatoriam interea artem & Lapidis physici entitatem quod attinet, eam veram esse, satis, uti arbitror, experientia & illustrium virorum suffragio probavimus.

Sed tanto paucos dignantur munere Divi.

Sciendum namque est, artem difficillimam esse, quod multorum irritus docuit labor, hinc nemo se vel legendo, vel experiundo, facile ad notitiam hujus artis perventurum sibi persvadeat. (b) Mirari ergo licet hominum temeritatem, qui nulla prorsus doctrina imbuti, absque ulla prælibata rerum physicarum cognitione, tamen ad opus maximi momenti adfectant viam. Et quis histrio, miles, circulator? Quis tonsor, seplasiarius, balneator? Quis, mercator, opifex? Quis rabula, sacerdos, ciniflo, non Alchymista videri prurit & magnæ philosophiæ procum se jactitat? quos tamen abstinere philosophus Poëta ita jubet,

*Hanc non impuris manibus fraudator avarus
Attingat; decoctor item. - quisque fabrili
Arte valet, mollisve etiam, cui perdita cordi
Ocia, Mercatorve vagus, vel deditus urbi
Civis, & incumbens telluri arvisque colendis
Et qui multa animo præsertim & magna minetur
Vel si qui similes hæc vulgo querere s'veti
Fraude mala tantum vel habendi prorsus amore. (c)*

B 3

Requi-

(a) O. Borrichius de Ortu & progressu Chemia.

(b) Theob. Hoelande de Alchymia difficult.

(c) Augurellus in Chrysoptia.

Requirunt philosophi unanimes artificem doctum, philosophiæ naturalis maxime gnarum, prudentem, constantem, acutem, minime prodigum, patientem, variarum linguarum & imprimis latini sermonis peritum, ut varios scribentium libros intelligere possit, librorum copiam habentem, timentem Deum & à peccatis abhorrentem, locupletem & nescio quibus non corporis & animi bonis præditum: hinc Lullius inquit, *hæc ars divitias requirit, sapientiam & libros.* (a) Et idem sentire videtur modo laudatus Poëta Philosophus qui ita

*At sapiens, superos imprimis qui colat & qui
Noscendis penitus causis modo gaudeat, buc se
Conferat, hanc totis sectetur viribus artem
Huic comes hærebit gravis exploratio rerum
Intima naturæ passim vestigia servans &c.* (b)

Hæc minimè uti videtur, pensitantur ab indoctis & temerariis nebulonibus, qui Sacræ Chemiæ non nisi vi quadam se ingerunt, & haud absimiles reperiuntur procis Penelopes, qui cum castissimâ dominâ potiri nequirent, apud impudicas divertebantur famulas. Hinc tot flagitiosorum hominum *naïquara*, impostores, Pseudo-chemistæ, fumi-venduli, carboniperdæ, ciniflones, tanquam ex equo Trojano prodeunt, qui sub nobilissimæ artis velo, præstigiis quibusdam & nebulosâ fraude, credulos hominum animos occupant, suisque technis illudunt. Et certè hi ardeliones & circumforanei, qui nobilissimum secretum venditant, haud aliud quid agunt, quam quod principibus subtilissimis dolis ac technis glaucoma objiciant, eosque (do-cente experientia) strenuè auro & argento emundant. Auidi plures Heroes ab ejusmodi hominibus deceptos, hoc tandem didicisse, neminem debere iis fidem habere.

Et

(a) R. Lullius Test. Cap. 31.

(b) Augurellus in Chrysof.

Et non sine ratione ad credendum inducor, omnes illos qui tam magno studio & opera in aulas involant, & in principum gratiam hoc secretum jactando, se insinuare laborant, ejusdem esse imperitissimos. Si enim hoc tenerent, nonne majori ipsis delectationi esse posset, quam omnium principum fragilis fucataque gratia? Sed alio artificio atque commento uti solent: dicunt, sibi solum opus esse pecuniâ ad perficiendum id quod promittunt. Quasi vero aurum hic vel argentum & non potius maximus labor ac scientia requiretur. Hæc fraus non solum in nostra Europâ, sed apud Chineses quoque regnat: Nam ibi referente Trigautio, strenuè Magnatum crumenæ ab ejusmodi impostoribus emunguntur. (a) Non reticebo equidem fallacias à Chrysopeis commissas, quibusque credulos ac ignaros illaquearunt: Sic alius ferreo baculo limatura auri repleto & cerâ subtiliter obturato, fusum plumbum aut mercurium in crucibulo calefactum agitavit, liquefactaq; cera illi quod in crucibulo erat commiscuit, atque ita aurum produxit. Alius aurum argento vivo obductum & argenti colore imbutum, pro argento venditans, illud exiguo labore & instituta saltem fusione, fugatis calore argenti vivi particulis adhærescentibus, quod antea jam erat, aurum scilicet produxit. Novi quondam Italum impostorum insignem & versatissimum, qui hæc utebatur technâ, accipiebat cinnabaris nativi granulum quod ignaris pro tincturæ obtrudebat particulâ) hoc cerâ includebat globulo, eumque baculi ferrei extremitati unâ adaptabat, quæ extra manum conspiciebatur, alteri extremitati interea quæ in manu erat, globulum cereum scobe auri repletum accommodans: Argento vivo in crucibulo calefacto, mira celeritate baculum invertens, globulum cereum cum auro ei intrudebat; dato igne fortiori, avola-

bat

(a) Trigautius de Expedition. Christian. apud Sinas lib. 1. Cap. 9.

bat argentum vivum, & aurum denique summa adstantium cum admiratione conspicietur, abscondito interim in manicâ vel alibi, globulo altero, cui cinnabaris particulam incluserat; & sanè hic non paucos defraudabat pecuniâ. Aliud adhuc artificium subtilius tamen & ad peritiores decipiendos aptum extat, ubi nimirum pulvis, qui (licet fortiori torqueatur igne) in argentum per se quidem non abiens, limaturæ tamen plumbi injectus, illam ignis adminiculo in argentum optimæ notæ transmutare videtur, & tamen pulvis peractâ operatione colligitur rursus, qui antea quidem nihil aliud quam calx argenterat, jam autem, quod sanè mirum, calcem plumbi constituit, argento sub metalli forma rursus existente. Non minoris subtilitatis techna illa videtur esse, cujus beneficio frustrum Cinnabaris in argentum mutari posse monstrant, prout egregiè satis solertissimus quidam Gallia Chymicus his monet verbis. *Ils reduisent encore des morceaux de Cinnabre en argent & cette subtilité est tres curieuse. Voici comme ils s'y prennent. Ils stratifient dans un creuset du Cinabre avec de l' argent en grenaille: ils mettent le creuset dans un grand feu, & apres quelque temps de calcination, ils le retirent, ils renversent la matiere dans une bassine, & ils montrent les cloux de Cinabre qui ont este convertis en argent véritable, quoique les grenailles soient demeurées en leur premiere forme. Ils concluent de là que transmutation des metaux est possible, puisque le Mercure du Cinabre a este reduit en argent, quoique l' argent soit resté comme il estoit auparavant. Cette experience est surprenante. & l' on ne peut pas voir les mêmes morceaux de Cinabre qu' on avoit veu mettre dans le creuset, changer de Mercure en pur argent, qu' on n' ait bient de la pente à croire qu' il s' est fait une augmentation de ce dernier metal; & même plusieurs tiennent qu' on n' en peut*

en peut pas douter. On demeure dans cette erreur, jusq' à ce qu' on ait la curiosité d' examiner les grenailles d' argent, & alors on commence à se desabuser, car on les trouve fort legeres, & si on les presse entre les mains, elles sont écrasées presque aussi facilement que des pellicules. On cesse de croire l' augmentation quand on pese les peaux de grenaille avec les clous, car le tout ne pese pas plus que les grenailles d' argent pesoient avant qu' on les eust mises dans le creuset. En fin, il faut de necessité, ce qui est fort étonnant, que le Mercure se soit premierement amalgamé avec l' argent, qu' il ait charié cet argent dans les morceaux de cinabre & qu' en suite s' étans dissipé par le feu, il ait laissé l' argent seul. (a)

Ante aliquot annos Serenissimo cuidam Principi & in Chemicis operationibus non parum versato ac maxime curioso. Hamburgi liquor viridis offerebatur, ab impostore, aquæ Leonis viridis nomine insignitus, & tantis virtutibus descriptus, ut argento vivo superfusus, illud in perfectum mutaret argentum: Fecit coram principe & aulicis experimentum artifex, magna cum admiratione, Serenissimo quoque Principi hujus liquoris copiam dedit, & aliquot centum thaleris sibi numeratis, ipsam artem & parandi modum pollicitus est: Acceptâ pecuniâ autem, post aliquot dies invisibilis factus, novus hic philosophus, & fraus apparuit. Erat autem liquor cujus portio à Sereniff. Principis cubiculario mihi monstrabatur, nihil aliud, quam solutio argenti, spiritu nitri facta, abstracto iterum maximâ ex parte menstruo. Paravi simile quid, & liquorem viridem obtinui, qui argento vivo superfusus, ejus colorem non solum statim immutabat & argenteum efficiebat, verum etiam ejus fluiditatem impedire & particulis facile mobilibus quasi compedes injicere videbatur:

C

Arenæ

(a) N. Lemery Cours de Chymie Prem. Part. Chap. 1.

Arenæ calidæ (uti iusserat artifex) imposita hac mixtura, non solum liquor sed etiam Mercurius caloris sensu in auras sensim abiit, remansitque calx lunæ, adhibito fusionis igne in argentum rursus facescens. Certè visu haud injucundum hoc erat artificium, cujus ratio in promptu est: Quippe solutioni lunæ injectus mercurius, particula salinæ (quæ lunæ moleculas in liquoris spatiis suspensas tenebant) in mercurium sua spicula intendunt; hinc missa metalli ramenta ad fundum cadunt & avidè satis à mercurio arripiuntur, cujus superficiei dum incumbunt eique firmiter satis adhærent, fluiditatem ejus impedire videntur & quasi cuticulam super inductam constituunt, licet æque vivus adhuc reperiatur mercurius.

Similis notæ videtur esse clavus ille ferreus, in aurum ex parte conversus, & inter rariora Magni Ducis Hertrurizæ repositus, de quo sequentia apud Tachenium reperiuntur. *Hujusmodi clavos aliquoties ludendo propria manu paravimus, qui verò metalla trahant vulgari modo, illis videtur impossibilis ferri & auri conglutinatio, adeoque credunt pro certo, hunc clavum fere ex ferro in aurum transmutatum esse.* Et paulo post ipsam parandi modum sequentibus docet. *Seca clavum ferreum in duas partes, extremitatem humeda saltem cum salis a, & statim tange hanc partem cum vitriolo cupreo, & in ipso puncto ferri extremitas rubescit, & jam acquisivit cupri naturam, cupro autem aurum facillimè associatur, adeoque huic cupro ferreo adapta cuspidem, factam ex auro, cumque borace & aureâ solititudinè (quæ sit ex cuprea moneta, satius est parum argenti & auri ad oculum liquari) in carbonum commodo igne more solito colliquato, & habebis clavum aureum tantæ famæ.* Denique hujus clavis testimonium ita exprimit Autor. *Hunc Turneiferus tinxit ferrugine, quâ cum abscondit ac magno*
 551514

Principi

Principi (sine dubio) manibus tractandum obtulit, qui ita lar vatus, à peritissimo quoque ferrum judicabatur quem igne calefecit, ac in oleum quoddam (ut ait testimonium) intinxit, ablitique ferruginem & aurum apparuit. En artificium si artificii nomine dignum. (a)

Clarissimus Sponius hunc clavum non amplius monstrari docet, cum deprehensum sit, paradoxon hoc in consolidatione quadam consistere, quæ utrumque metallum ita jungat, ut animadverti haud possit. (b) Aliæ quoque prædictis non absimiles fallaciæ norantur, quarum (rarissima omnium licet) periculosissima est ea, quando nonnulli de verâ aliquâ tincturâ partem quandam suffurati, vel quocunque modo nacti, mira artis specimina præstiterunt & minus cautos argento defraudarunt, postmodum autem consumptâ tincturâ, nihil amplius (cum artificium sibi haud constaret) præstare valuerunt. Memini hujus rei exemplum cum adhuc Hamburgi viverem. Quippe magister quidam equitum, uti ferebant, homo ignotus, coram Serenissimo Duce Holstatiæ rerum chemicarum haud parum curioso & variis aliis ingenuis viris transmutationis specimen exhibuerat, & multis processum elaborandi lapidem, satis carè venditans, non exiguam lucratus erat pecuniæ summam: Denique cum magno cuidam Principi tincturam largiri & projectionem coram eo instituere promississet, neutrum (quemadmodum mihi viri fide digni retulerunt) explere valuit, quin potius se hujus rei ignarum, lapidis philosophici particulæ possessorem fuisse confessus est, cujus partem se brevi ab amico accepturum allaturumque promisit, sed adhuc hodie frustra, uti arbitrator, expectatur. Veniebat interea temporis ramen ad me civis quidam satis opulentus & mihi familiaris, qui

C. 2

(a) O. Tachenius Hippocrat. Chemic. Cap. 28.

(b) J. Sponius Itinerar. lib. 1.

circa chrysopeiam non parum perdidit pecuniæ, lætoque ore se non solum auri transmutati sed & processus lapidis physici possessorem esse, professus est. Viso auro (ut perhibebat) arte facto, optimæ quidem notæ esse affirmavit, an tamen transmutatione è plumbo factum & philosophicum esset, in dubium vocavi: Quare non sine iracundiâ sanctè affirmavit, se hujus rei ocularem fuisse testem, quin ipsam projectionem suis perfecisse manibus. Quæsi, an mihi concessum esset ejus probationem beneficio Antimonii instituere, quod satis promptè permisit: factâ igitur auri (quod duorum ducatorum pondere erat) fusione cum stibio, separatoque satis sollicitè ab eo solari regulo, aliquot grana ponderi ejus defecerunt, perterritus amicus noster, massæ antimonii adhuc aliquid auri inesse contendebat, gessi morem homini, & antimonio maximâ ex parte adjunctione salium in scorias redacto, regulum ejus separatim in crucibulo eo usque folle agitavi, donec penitus sufflatis antimonii particulis, nihil nisi massa quædam metallica exiguæ molis & ponderis, paucorum granorum superesset, quæ minus aurum, sed argentum potius cupro permixtum æquabat, docente hoc postmodum (instituto ulterius grani metallici per cupellam examine) eventu. Aurum itaque hoc non philosophico artificio paratum, sed duorum ducatorum (quod argenti & cupri unâ admixtis gaudet particulis) fuisse, bonus vir, invitus quamvis, credere coactus est; & quidem, cum ex transmutationis historiâ D. Helvetii ipsi ostenderem, aurum transmutatum non solum sine detrimento rigorosum examen per stibium sustinuisse, sed & adjecti argenti particulam adhuc transmūtasse. Deceptum itaque se videbat noster Philosophus & subito spes concidebat de acquirendis Croesi divitiis: Perveniebat quoque ad manus meas processus, seu charta potius, egregiis

egregiis mendaciis referta, quam centum uti fatebatur
emerat ducatis, perlectis nugis, vix risum tenere poteram,
quippe totum opus in salis marini repetitâ cum aquâ ro-
ris majalis cõsione positum erat, vixque merebatur le-
ctiõnem. Suasi ergo bono viro, ut imposturum à Philo-
sophis ejusmodi abstineret & pro damno cautius mercari
disceret.

Certè autem omnes sibi caveant ab ejus modi Sycophan-
tis: Si enim artem scirent, non tam facile & sponte ad docen-
dam eam se offerrent, namq; in occultandâ hâc arte omnes
religiosissimi reperiuntur. Si vero ipsam nesciunt, eam do-
cere minimè valebunt, aut si periculum illis facere ani-
mus est, non de alieno ludant corio, sed in suis bonis potius
quam nostris tale quid instituant. Prudens interim rem
suam custodiens, suâque sorte contentus, probè sibi tem-
perabit ab incertis ejusmodi divitis; suavioribus enim
ejusmodi somniis qui inhæret, umbras captat, nec raro te-
ste Oweno

— *bona dilapidat omnia pro lapide.*

CAPUT II.

*De variis Auri texturam alterandi modis
nec non de Auro potabili.*

Aurum perfectissimum naturæ opus, Sagaciores re-
Arum contemplatores utique propter incorruptibili-
tatem quam in igne & causticis liquoribus sustinet, admira-
rantur, atque æternitatis typum exhibere agnoscunt;
Notum quoque est Philosophorum effatum, facilius esse
aurum construere quam destruere. Nihilominus tamen
hujus corporis fixissimæ textura facillimè & levi de causâ
alterari potest. Sic fumus saltem plumbi, particularum ne-
xum

xum in corpore hoc metallico disjungit, figuram autem adeo mutat ut calcinatum videatur & in pulverem redigi possit. Non absimile quid ab antimonii per ignem fusi, nec non orichalci effluviis experitur; atque experientia me docuit, aurum in igne quodam liquefactum, quod antea orichalci vel antimonii fusioni inserviebat, adeo alterari, ut pristinam fere faciem amisisse videatur.

Aurum candens adhuc, laminæ orichalci impositum docente autopsiâ, non solum colorem mutat, verum & fragile fit, neque facile credidisset aliquis, hujus metalli contactu saltem, perfectissimi metalli particulas suum situm adeo subito mutare; quod multo magis observare licet, ubi cum orichalco funditur, cujus exigua saltem pars, auro adjuncta, illud quasi corrumpit, ut non amplius aurum esse videatur. Minimè tamen existimandum est, jam memorata, auri crasin metallicam destruere, quod ipsum nec ignis, nec ullum causticum efficere valebit, quippe auri poris se insinuando horum effluvia, particularum situm atque nexum, uti diximus, saltem mutant, & corporis metallici texturam alterant, quod ipsum magis adhuc ipsa antimonii & orichalci corpora, auro fusione admixta, uti quoque diximus, efficere valent.

Sed observatione dignum est, quod aurum ejusmodi heterogeneis permixtum, ignis adminiculo facile fluat; è contra, ab eorum societate, nec minus à reliquorum metallorum mixtione liberum, fortissimum requirat fusionis ignem. Apparet hoc in illa præprimis operatione, ubi aurum, fusione per antimonium institutâ depuratur, nec non, ad summum puritatis fastigium evehitur. Cape igitur auri regulum (quem ad calicis fusorii fundum invenies, & à reliquo antimonii, quod superiorem occupavit partem, facile separabis) hunc ab antimonii consortio non planè liberum

berum crucibuli fracti fundo impone, ignem remissio-
rem quamvis admove & folle probe agita confusam adhuc au-
ri & antimonii massam, ut diffentur ejus haud fixæ par-
ticulæ, atque in auras abeant; & remissiore igne fluet au-
rum, quousque aliquid admixtum habeat de antimonio,
quo tamen abacto, immobile persistit, & decies fortiori
igne administrato, fusioni vix obediet.

Cujus phænomeni ætiologia in eo versari videtur,
quod antimonii corpuscula auri spatia repleant, nec non
poros ejus laxiores efficiant; jam cum accedente igne, uti
constat, antimonii particulæ facile commoveantur, ignis,
poros auri levi negotio penetrabit, commotisque illis an-
timonii, auri quoque particulæ unâ movebuntur & fusioni
obedient. Diffatis autem, uti loquuntur, particulis anti-
monialibus, auri pori claudentur & arctiori nexu corpuscu-
la ejus cohærescent, quæ antimonialium interventu disso-
ciata erant, neque ignis poros metalli subiturus aut parti-
culas ejus commoturus est, nisi intensissimus admini-
stretur.

Paradoxon hoc quodammodo iis sapere videbitur, qui
aurum per antimonium fufum admodum ductile, molle &
flexile, aliis è contra metallis permixtum magis rigidum
observant, quale quid & in causâ est, quod aurifices pro
ornamentis aureis parandis, debitam argenti & cupri por-
tionem obryzo admisceant atque aurum rhenanum di-
ctum efficiant, quod externis injuriis obsistere valet, cum
obryzo magis rigidum observetur. Verum sciendum est,
rigida fusioni haud semper equidem obstare, sanè enim au-
rum argenti & cupri misturam passum, rhenanum dictum,
facilius tunditur illo, quod ab omnium metallorum con-
sortio liberum, obryzum audit: Manifesto satis testimo-
nio, quod argentum & cuprum non solum poris ac spatiis
auro

auro majoribus gaudeant, quæ ignis intrare valet, sed & quod eorum particulæ ignis motui facilius obediant; quod utrumque si res exigeret experimentis satis manifestis probari posset.

Verum ut ad orichalcum redeamus cujus paulo ante mentio facta, præparationem ejus cupri & lapidis calaminaris mistura, institutaque fusione perfici, rerum metallicarum scriptores docent: Neque solum cuprum hac operatione ponderis augmentum lucratur, verum etiam colorem flavum, auro rhenano ferè similem: Quamvis tamen textura ejus notabilem admodum mutationem patitur, quam ipsarum particularum metallicarum mutata figura nec non heterogeneorum quorundam admixtio, facile efficiunt. Et hæc utique in causâ erunt, quo minus auro permisceri queat; nam si tale quid succederet, gravissimis imposturis daretur ansa, cum orichalcum iis resistat causticis, quæ cuprum citra negotium quidem dissolvere valent.

Instituimus aliquando reductionem crystallorum viridis æris in metallum, additâ turriâ præparatâ & salibus quibusdam ad fusionem necessariis, datoque fortiori fusionis igne, finitâ operatione cuprum flavum auro rhenano quo ad colorem vix cedens, obtinuimus, quod aurifabrorum vulgares sustinebat probationes: Quippe causticis in argentum & cuprum agentibus, constanter resistebat, & in cementatione utrumque absolvere solita, perdurabat; decantatam probam ipsam per quartationem sustinens, postquam auro & argento particulam ejus admiscuissim, imo aurum rhenanum à nullo aurifabro rejectum exhibebat, cuius ^{vo. 9. c. 1.} haud deprehendi poterat, nisi instituta cupellatione, ubi auro & argento perdurante, cum plumbo absumebatur: Sed mixtionis metallorum encheiresis hic observanda est,

est, quam equidem ob abusum inde facile expectandum re-
velare supersedeo.

Discant igitur docimastæ & aurifices hoc nostro ex-
perimento, auri illam probam per quartationem, deceptio-
nem utique involvere posse, & metallorum examen per
cupellam, huic præferri utique debere, quamvis quarta-
tio ut plurimum fere pro examine auri, reliquis metallis
permixti, in usum veniat.

Verum missis mechanicis, ad medicum auri usum
deveniamus, & decantatum Aurum potabile, quod hodie
putabile magis reputandum, cum rarissima avis existat,
Non desunt modi illud parandi & processuum Auri pota-
bilis, infinita ferè multitudo reperitur. Quivis enim phar-
mocopæus peculiarem jactitat parandi modum, imo res
eò devenit, ut & barbitonfores, agyrtæ & circulatores, de
auro suo putabili, ferreo hoc seculo loquantur, ubi profe-
cto secundum Experientissimum & Clar. D. Ludovici præ-
stat, ex medicinâ parare aurum, quam ex auræ medicinam,
Verum cujus notæ existant tincturæ illæ solares, aut pota-
bilia auri, res ipsa penes oculatiores & rerum chemicarum
peritos loquitur: Quamvis nullius panaceæ & arcano fi-
dem derogare velim, sed firmiter credam, esse adhuc ar-
tis filios, perpaucos licet, hujus magni mysterii possessores,
qualem & fuisse credo, quem aliquando in Belgio comi-
tem habui. Scilicet Anno MDC LXXVIII. Amstelodami
navim Ultrajectum tendentem, mecum conscendebat vir
(quem ex vestitu Menonistam esse judicabam) humanus
& modestus, cum autem soli essemus ambo in navi, meque
medicinæ operam navare, ex libri cujusdam chemici lecti-
one cerneret, habito vario & sanè erudito sermone de re-
mediorum chemicorum præstantiâ, tandem vitrum è py-
ride lignea depromptum (præmissâ admonitione ut cau-
tè illud

D

tè illud

tè illud tractarem) meis manibus commisit, quod liquore quodam ponderoso admodum, & rubini colorem ferè referente repletum erat, cujus beneficio à contumacissimâ podagra & calculo, se aliosque brevi & penitus liberatos testabatur. Interroganti, qualis esset liquor, auri liquorem esse dixit, summam medicinam, meisque petitionibus favens fili serici extremitatem liquori prius immisissam, ut delibarem, porrexit; erat autem sapor ejus gratè dulcis, blandè feriens tamen linguam & exilissima quamvis quantitate, mirè os reficiens, quem post bihorium adhuc in ore percipere poteram. Libenter scivissem ex eo, ubinam haberet Domicilium, cum vero proprio motu se nullibi sedem fixam habere assereret, & paulo post navi ad littus appulsâ, abiret, de eo nihil amplius rescire potui; nisi quod Pharmacopola quidam Ultrajectinus mihi testatus fuerit, eundem virum, sibi quamvis & aliis ignotum, non paucos exilioris fortunæ homines, liquoris rubicundi quibusdam guttulis aliquot, à podagrâ, hydrope, epilepsia, calculo, citra ullum præmium, feliciter & cum stupore omnium subito sanasse.

Hæc cum Medico cuidam Belgii & non infimæ famæ chemico paulo post retulissim, se hujus liquoris & veri auri potabilis præparationem callere obstinatè affirmavit quidem, sed rem aliter se habere, postmodum à filio ejus mihi familiarissimo, rescivi, qui sub fide silentii tandem parentis arcanum revelavit, nimirum auri calcem extrahi debere cum menstruo ex succi citri & sacchari misturâ destillato, quale & pro extrahendâ coralliorum tincturâ, ut ajebat, interviret. Verum cum hujus menstrui in fixissimum auri corpus agendi insufficientiam ostenderem, & tincturam liquoris digestionem saltem ortum debere objicerem, sanè juvenis, patris errorem agnoscens, erubuit.

Nolo

Nolo jam in medium adducere permultos tinctura-
rum auri processus, quorum nonnulli speciem quidem
habere videntur, revera tamen nihil in recessu habent, hinc
præstat manum de tabula. Sufficit nobis hætenus tinctu-
ra quædam Sulphuris Antimonii fixissimi & probè digesti,
aromatum essentiis extracta, cui (cum omnia ferè hodie
remedia cujusdam efficacix aurata audiant) Tincturæ vi-
tæ solaris nomen dedimus; & certè medicamentum est
magnæ virtutis, quod non solum in morbis chroni-
cis quamplurimis multum præstat, sed & vitale robur con-
servat & spiritus languentes vegetos reddit, hinc ad vitam
producendam & sanitatem conservandam, utilissimum es-
se, experientiâ inductus arbitror.

CAPUT III.

De maturatione Argenti in Aurum, artis admi- niculo institutâ.

Argentum metallum satis fixum, non modo ad auri na-
turam proximè accedere, sed & præ reliquis metal-
lis, in aurum facile abire posse, si tinctura & pondus saltem
ei concilietur, non pauci philosophorum contendunt.
Sed hæreo utiq; an tinctura & pondus, quæ in argento de-
siderantur, corpus auri efficere sufficiant, cum præter hæc
in auro præcipuè firma admodum textura & artissima
particularum unio reperiatur, quæ tum incorruptibilita-
tem, tum crasin ejus præcipuè efficere, neutiquam ramen
tincturam & pondus statim sequi videntur. Argento
cementationis & restinctionis beneficio, alienum quidpi-
am admisceri & pondus auri conciliari posse, satis equi-
dem constat. Verum, tale quid non pro verâ transmuta-
tione

tione, sed sophisticâ potius adulteratione, habendum est; quippe facile à docimastis deprehenditur, institutoque examine utrumque perit, & non intimè permixtum esse monstrat.

Consultius itaque erit, præter colorem & pondus ad fixationem particularum metallicarum quoque intendere animum: Et quidem cum reliqua metalla in sinu terræ tandem in argentum & aurum tractu temporis abire queant; quidni argentum coctione figi & ita maturari poterit, ut in aurum tandem abeat, quâ de re philosophus quidam ita loquitur, *Si imperfecta metalla satis longo tempore in terra mansissent, tandem argentum & denique etiam aurum facta fuissent. Non reperitur argentum bonum, quod non etiam in se contineat aurum. Hæc est causa cur philosophi dicant, non esse aurum, quod non prius fuerit argentum, & tandem per caloris coctionem in aurum conversum. Nam cum natura generat metallum, tunc intentionem habet illud perficiendi in aurum, sed per temporis brevitatem & obstacula alia impeditur. Quare argentum est natura aurum, sit enim tale per coctionem in visceribus terræ, ubi argentum de gradu in gradum usque in auri statum exaltatur. Hinc est quod una argenti marca aut selibra, octodecim gradus seu Karatas, interdum integram quartam, nonnunquam etiam duos lotones plus vel minus auri contineat.* (a)

Hujus rei veritatem Kunckelius, vir rerum chemicarum probè gnarus, contra non-entium chemicorum scriptores, luculento satis experimento probat, ubi nimirum argentum ab omni auri consortio liberum, in tennes laminas redactum, repetitis vicibus cementat, factaque postmodum ejus fusione & cum aqua forti solutione, aurum ex eo productum colligit, cujus moles licet pro acquirendis divitiis equidem haud valeat, pro sustentandâ tamen vitâ

(c) Christoph. Parisiensis Elucidar. att. transmutator. lib. 1.

vitâ sufficere posse, autumat autor, hac de re ipse consulendus. (a)

Ego ut meam symbolam quoque conferam, salia pro æmulando naturæ ductu utique sufficere &, ad metallorum coctionem atque emendationem, nec non ipsam transmutationem, multum efficere posse arbitror; opus tamen esse, accedere ignem motorem universalem, quem particularum salinarum activitatem intendere & metallorum poros laxare, imo particulas ejus commovere, diversimodeque disponere, indes observamus: Et certè non ab simili ferè modo eum in subterraneis regionibus suum pensum absolute, metallicorum experientia testatur, ejusque efficaciam montes ignivomi probant.

Quidam salia varia, crocum martis, antimonium, viride æris, similiaq; commiscet, atq; argenti cementationem cum ejusmodi mixturâ instituunt; existimantes, his inesse corpuscula quædam tingentia, solaribus maximè analogâ, quæque à salibus adjuncta, lunaribus facillimè accommodari, & metamorphosin horum efficere valeant: quod ipsum tamen qui fiat, haud video equidem. Corpora sulphureis particulis maximè referta, (quale præprimis antimonium observatur) ad metallorum coctionem & maturationem aliquid efficere posse, non est dubium: Quamvis tamen determinare vix liceat, an sola particularum suarum salinarum ab igne motarum, an verò sulphurearum quorundam tingentium, intra poros metalli receptarum activitate, tale quid efficiant.

Utrumque hic aliquid conferre posse existimarem, nisi salina acida sulphureis bituminosis prævalere doceret mechanica, in vitrioli veneris & martis præparatione, ubi particulæ sulphuræ combustiles bituminosæ deflagrant, remanentibus cum metallo salino acidis, affusâ aquâ, institutaque

D 3

(a) *J. Kunkel Chymische Brille wieder die Non-Entia Chymica.*

tutaque vitriolificationis encheiresi, facile admodum in vitriolum abeuntibus. Idem docet illa sulphuris super argentum fufum injectio, quæ metallum hoc in calcem abire facit. Et sanè hypothesin hanc confirmare videtur sulphur antimonii inflammabile, quod aquæ regis beneficio ex Antimonio elicere Chemici docent, quippe hoc æque ac sulphur commune inflammabile est, & ab eo vix visû differre reperitur, nisi quod parum in viriditatem vergat. Nihilominus tamen phænomena quædam à sulphure vulgari planè diversa exhibet: Quippe, auro & argento per fusionis ignem in unam massam liquefactis, sulphur commune injectum, in scorias comburit argentum, aurum verò purissimum sine labe relinquit; (a) quod tamen liquefactum igne, à modo memorato sulphure antimonii injecto, frangibile redditur.

Apparet itaque, sulphura non ratione inflammabilis & bituminosæ, sed salinæ potius substantiæ in metalla agere. Et licet vulgare sulphur particulas bituminosas artificiali illi antimonii planè analogas habeat, utriusque tamen salinas inter se planè differre, effectus jam memoratus, nec non sulphuris Antimonii genesis docet: Nimirum hoc salino quodam menstruo dissolutioni auri apto, aqua regis scl. conflatur, quod ipsum ab acido illo itagmate, quod sulphur vulgare fundit, & ex quo magna ex parte constare videtur, toto cœlo differt; cum tale in aurum nihil prorsus agat, imo argenti dissolutioni planè ineptum quoque reperiat. Nescio autem utrum sulphur illud antimonii, quod olei vitrioli effusione institutaque destillatione ex stibio paratur, (a) modo dicto cum aqua regis parato, similes in aurum edat effectus. Interea tamen bituminosas quoque particulas metallorum coctioni & maturatione.

(a) *Joh. Bohn. Dissert. Chémico-physic. VIII.*
M. Ertmüller Pyrotechnia Rationalis Lib. 1, Sect. 3, Cap. 2.

turationi multum inservire posse, haud ambigendum est; si nimirum tali modo iis compedes injiciantur, ut ab igne motæ haud avolare queant, sed cum acido salinis subsistere necesse habeant. Sic enim utriusque mutuo amplexu & citius & fructuosius succedit negotium, & major eorum activitas in metalla imperfecta observatur: quin tali pacto adjuncta, citius & fructuosius ad maturationis finem tendunt. Sulphura namque mineralia quædam & tincturam suam argento imprimere anniti, docent hujus metalli cementationes cum antimonio, sulphure communi, aliisque his similibus; quorum vestigia post operationem non raro in metallo cementato conspiciuntur adeo egregia, ut auri colorem æmuletur. Sed fugaces æquè horum particulæ colorem inducentes reperiuntur cum aliis igne ante absumptis, quippe fuscum rursus tale cementatum & fuso obductum metallum, pristinum colorem iterum acquirit & rursus argentum (quod tamen erat) conspicitur. Ejusmodi jam autem particulæ tingentes sulphuræ, an cum reliquis salinis fugacioribus ita figi queant, ut metallum ingressi semel, cum eo fixa persistant & per minima ejus exactè misceantur, multi quidem in dubium vocant. Verum tamen credendum utique est, non solum arte ex antimonio productum sulphur, verum & vulgare ita præparari posse, ut argenti particulas quasdam (si debite processum sit) in aurum abiisse, solutio per aquam fortem ostendat. De priori Tachenii experientia ita testatur. *Hoc sulphur est basis artificiosæ undæ, in quâ si dissolvitur argentum, præcipitat magnam ejus partem in calcem nigram, quam aqua fortis deinceps non tangit.* (a) De sulphure autem vulgari, autopsiâ edoctus scio, illud alkali cuidam fortissimo debirâ portione nuptum, argentum eo redigere posse, ut in aqua forti solurum, calcem nigram, exiguæ molis quidem, in aurum tamen

(a) O Tachenius Hippocrat. Chym. Cap. XXIII.

tamen reducibilem relinquat. Possent hæc aliis adhuc illustrare exemplis, sed nescio utrum consultum sit eam fusius persequi, quæ curiositati atque veritati magis quam lucro inservire videntur, dabitur tamen uti arbitror volente Deo ulterius de his differendi locus.

CAPUT IV.

De vario & insigni admodum Salium volatilium usu.

INter præstantissima Chemicorum inventa, haud ultimum sanè locum merentur salia volatilia, ex animali præprimis regno petita, cum non solum corporis humani conservationi & medelæ, verum & efficacissimorum remedium præparationibus mirè admodum inserviant. Quod ipsum mineralis ac vegetabilis regni, nec non animalis quoque subjecta varia testantur, hujus salis activitati sponte satis obedientia, sive illud volatile alcalicum, sive acido minerali, aliove fixatum ammoniacum dictum adhibeas, Quorum hoc, præterea quod clavis auri audiat, & ad laxandam fixissimi hujus metalli compagem valeat, spiritui vini nuptum & cum eo per digestionem probè unitum, menstruum haud contemnendum evadit. Quod ipsum tamen quo majori activitate polleat sequens observeretur parandi modus. *R.* Florum salis ammoniaci cum salis communis fusi anatica portione sublimatorum & probè pulverifatorum, uncias duas, superfundantur spiritus vini rectificati unciae octo, digerantur in phiala hermetice clausa per quatuordecim dies, adhibendo sub finem ignem paulo fortionem; vase aperto separetur per inclinationem spiritus vini, & quod infundo adhuc de floribus superest, (seu salem potius

tius particulis spiritus vini quibusdam oleosis combina-
tum) modico calore super chartam bibulam exsicca, &
ad usum serva necessarios, præbet enim egregium medica-
mentum diaphoretico-diureticum, quod in affectibus sto-
machi, malo hypochondriaco & febribus, mira præ-
stat.

Cum liquore autem seu menstruo hoc, varia non in-
jucundo successu tentavimus: primo autem vitrioli vene-
ris pulverisato superfusus liquor in phiola, ad eminentiam
duorum digitorum, & vase in arenâ probe calente collo-
cato, postridie liquor smaragdini apparuit coloris, & tinctu-
ram obtinimus vitriolici quidem saporis, magnæ tamen
efficaciæ, quippe in epilepsiâ, mensium obstructioni-
bus, ictero, hydropo, gonorrhæâ, rachitide, lumbricis in-
fantum, multa præstitit, à duabus ad sex vel septem gut-
tas, cum vino malvatico exhibita. Spiritus volatilis uri-
næ cum calce vivâ destillati, aliquot guttarum affusione,
non injucundè colorem mutavit & ex viridi in cæruleam,
seu saphirinam potius intensam satis confestim abiit tinctu-
ram, cujus virtutes priori vix inferiores notavimus.

Secundo, vitriolo Martis superfusus noster liquor, &
cum eo simili modo ut cum vitriolo veneris processum
erat, digestus, tincturam aurei coloris dedit, saporis stypti-
co-dulcis, quam in fluxu mulierum albo, alvi fluxu chro-
nico, nec non hæmorrhagiis variis, efficacem satis depre-
hendi, si ejus scrupulus unus cum vino rubro propine-
tur.

Tertio, cum myrrhâ pulverisatâ per aliquot dies di-
gestus jam memoratus liquor, Elixir egregium exhibuit,
non contemnendum stomachicum, antiscorbuticum & fe-
brium intermittentium remedium, quod & externè in mun-
dandis ulceribus scorbuticis, malignis, nec non ipsâ gangræ-

E nâ

nâ arcendâ , & laxitate gingivarum scorbutica emendan-
da, haud parum profuit.

Quarto, camphora huic liquori injecta, promptè satis
citra caloris accessum solvebatur, & liquorem camphora-
tum efficiebat, peregregium, externis æque ac internis
usibus aptum, cujus admirandam virtutem in doloribus
dentium experiri licet, præprimis, si una alterave olei Cor-
nu Cerviguttula adjecta fuerit: Sic enim Elixir Campho-
raturum præbet rubicundum, odore minus gratum licet, & in
ipsis quoque hysteriis & colicis passionibus cum fructu
usurpatum, cujus usum alibi fusius recitabimus. Plura
hoc menstruo tentata peregrina recitare possem, si res
exigeret, fiet tamen alibi forsân ejus mentio. Salium vola-
tilium alcalicorum usum quod spectat, illa variorum &
præstantissimorum medicamentorum præparationibus
inservire, in dissertatione nostra Epistolari ad Illustr. D.
Kerkringium jam monstravimus.

Quid ad medicum æque ac mechanicum usum salia
illa faciant, ex plurimis & peregregiis sane experimentis
videre licet. Ita in aquis causticis mineralibus, nec non in
vegetabilium acidis liquoribus dissoluta mineralia & me-
talla, aliaque ex animali & vegetabili regno petita, Spiri-
tus urinæ, salis ammoniaci aut Cornu Cervi volatilis (qui
nihil aliud nisi salia volatilia in phlegmate soluta sunt) affu-
sione, non modo satis commode præcipitantur, sed & colo-
re evecta magis & terrestribus salium particulis magis li-
bera reperiuntur, quam si sale tartari per deliquium soluto,
processum fuerit; subtiliora insuper sunt magisteria &
corpori humano, tum aliis usibus magis accommodata.
Quibus accedit, quod superaddita ejusmodi spirituum
portione quadam & cum illa digesta, salium corrosivorum
corpuscu-

corpufcula, pro mineralium aliorumque folutione adhibita & præcipitata, calci adhuc adhærentia, quæque nulla aquâ ablui aut à calce feperari poterant, tali modo fpicula fua amittant, corpori quoque haud noxam inferant. Quod ipfum tamen contraria experientia metallorum miraliumque folutiones, oleo tartari per deliquium, aut alterius cujusdam alkalici falis lixivio præcipitata, docuerunt; cum loco diaphorefeos ventriculi morfus, lypothimias, imo vomitus & graves diarrhœas non fine periculo excitarent.

His commodè fatis digeffione, uti diximus, cum volatilibus obviam iri poffe, experientia me docuit. Implicantur autem tam firmiter falium corrofororum particulæ præcipitatorum moleculis, ut nullatenus eas ablutione faltem aquæ feperare valeamus; hinc mire decipiuntur sæpe chemici, qui præcipitatorum calces aqua faltem fimplici edulcorare tentant.

Probavit id ipfum nobis fulphur quoddam Antimonii, falis alkalici fixi cujusdam beneficio extractum & aqua exfolutum, quod, cum acido minerali quodam cauffico præcipitaffem, & præcipitatum aquâ calidâ sæpius edulcoraffem, nihilominus præter fpem pro diaphoretico emeticum accepi. Inffituta tamen digeffione hujus cum fpiritu volatili quodam urinofo, in vitro probè claufo, repetitaque ablutione cum aquâ calidâ, exficcatum rurfus, diaphoreticum egregium exffitiffe, deprehendi.

Atque ita non folum in caufficis foluta varia, alias noxia, fale hoc volatili alcalico-urinofo ita cicurari poffunt ut utile pharmacum evadant; fed & ipfa noxia & corroforiva, venena quoque, ejus adminiculo eo redigi poffunt, ut corpori falutaria exiftant. Opii virus narcoticum quomodo arceat in fequentibus videbitur; nec dubium eft, quin

purgantium quorundam vehementiorum vim quoque in-
fringat. docuit me id ipsum hydropicorum quorundam
curatio, quibus, cum Resinæ Jalappæ grana octo vel scrupu-
lum semis cum spir. vini anisat. drachmis duabus soluta, in
jusculo ex cerevisia & vitellis ovorum parato præscripsis-
sem, fructu equidem haud caruit medicamentum, sed in-
terdum cum torminibus alvi & vomitionibus simul in non-
nullis effectum monstravit: Cui ut obviam iretur, ad-
miscui huic solutioni guttas viginti salis volatilis nostrili-
quidi aromatici, & citra ullam vomitionem & ventris
perturbationem, operationem exercuit medicamentum, in-
simul aquas egregiè per urinas expellens.

Mechanicæ utilitati quantum inserviant salia volati-
lia, variæ colorum productiones docent, ita aqua com-
munis sale quodam volatili urinoso permista è Cochiniliis
obscurè purpureum colorem satis copiosè educit: Quem, si
in ruborem magis intendere lubet, affundi potest solutio
Aluminis cum aqua facta. Ita si cum aqua communi ad-
jecto alumine è ligno campecino extrahatur tinctura rubi-
cunda, illa affusione spiritus cujusdam volatilis urinosi,
statim immutabitur, ad cremosinum colorem jucundè ver-
gens. Et utrumque hunc tinctoribus, pictoribus, aliisque
mechanicis utiliter satis inservire posse, existimo.

Verum de Chemico & mechanico horum salium usu
ad medicum ut veniamus, in confesso est, vix ullum aliud
medicamentum ejus activitati in humores & spiritus no-
stri corporis comparari posse, cum hos languidiores & pla-
ne sepultos excitando, illos vero acidos viscidos & ad mo-
tum segniores corrigendo, attenuando, eorumque fluo-
rem conciliando, mira præstet; quod ipsum in sanguinis
æque ac lymphæ morbis experimur, ubi nimirum motu
præprimis peccant & gravissima mala inducunt. Quibus
si non

fi non in tempore sale hoc laudato obviamitur, æger non raro aut succumbit, aut justo diutius torquetur. Quod ipsum apoplecticorum, epilepticorum, hysteriarum, calculosorum, aliorumque casus testantur; nec incommode Experientissimus & Clar. Borrichius huic rei testimonium adstruit ubi ita loquitur. *Salia volatilia ex partibus animalium proleſta Medici hodie cum insigni sanitatis humanæ emolumento passim usurpant in epilepticis, apoplecticis, comatosis, scorbuticis, hypochondriacis, calculosis, aliis, de quo videantur prædici hodierni, Et in iis illustre quondam Lugduno-Batavae Academiæ decus, Franc. Sylvius, mihi ob svariſſimam biennii conversationem sincerè dilectus, qui præclaram in medendo laudem legitimo salium horum in spiritus attenuatorum usu consecutus, in praxi suâ vix iis quicquam frequentius commendat.* (a)

Non minori laude Per Illustris Boyle hujus salis usum effert, (b) ut alios taceam, qui miris eum deprædicarunt encomiis. Quid Illustris Kerkringius, quid experientissimus D. Walterus, apud Hamburgenses Practicus quondam valde celebris, postmodum Ducissæ Holsatiæ Archiater, sale suo volatili præstiterint, ea de re tum Hamburgi, tum in toto Holsatiæ tractu, imo in ipsis Daniæ locis, magnatum, & omnium fere honestorum virorum, in pharmacum hoc fiducia, loquitur, qui eo nunquam ferè carere possunt, sed undiquaque in marsupio, propè vitro inclusum, secum portant divinum hoc medicamentum, quo externè æque ac internè felicissimè utuntur: Neque solum ad curationem omnium morborum, verum & ad præſervationem medicamentum efficacissimum & panaceam summam esse judicant. Quem quoque titulum jure certè

E 3

mere-

- (a) O. Borrich *Hermetis Egyptiorum & Chemicorum Sapientia Conringiana*, animadversionibus vindicat. libr. II. Cap. IV.
 (b) R. Boyle *Histor. Sanguinis Humani Part. IV.*

meretur; & infinitæ sunt ejus virtutes haud adeo pridem carminicè in germanicâ linguâ, à medico castrensi Regis Daniæ descriptæ. (a)

Novi plures, qui sale hoc quotidie fere utuntur, ejusque beneficio sanitatem suam non modo optimè conservant, sed & corpus à morbis, quibus singulis annis (plus unâ vice) assveti erant, præservant, quod ipsum podagricorum, arthriticorum, calculosorum, aliorumque exempla me docuerunt. Ipsemet singulis fere annis paroxysmos febris tertianæ perferre solitus, ejus usu per Dei gratiam nunc per duodecim jam annos à febrè planè immunis vixi, dolores quoque colicos abegi, quibus alias plus simplici vice, cunctis fermè mensibus, vexabar. Capio autem ejus scrupulum semis, vel scrupulum unum, quavis vice, ter quaterve in septimana, cum vino aut cerevisiâ, cum hac tamen melius mihi cessisse, expertus sum; vel loco salis, liquidum nostrum volatile ambratum assumo, medicamentum magnæ virtutis, & principio nostro vitali amicissimum, cum mirè excitet spiritus, eosque agiliores efficiat, & ad negotia subeunda corpus valde aptum reddat, quale quid & alii nobiscum experti sunt, de utroque nostro medicamento. Vivunt quoque adhuc tum in Dania tum alibi, viri per Illustres, quondam in morbis meo auxilio usi, qui singulis annis integram circiter libram hujus salis à me petunt.

Verum ut quævis res laude digna penes invidos culpâ haud caret, ita quoque nobile hoc medicamentum apud nonnullos similem experitur fortunam, dum medici reum chemicarum ignari, qui certè purum & nitidum sal volatile vix viderunt saltem, nunquam autem delicatos suos digitos præparationi ejus admoverunt, ægris, aliisqua absurda

(a) *J. V. Willii Nordische Bezoar oder wundertwürdige Hirschhorn-Salz.*

furda planè & falsa, de ejus usu inculcant. Esse nimirum
fal volatile remedium calidissimum, acre insuper, & corro-
sivum, quod venas corporis perforare & corrodere valeat,
ast quivis sanâ ratione imbutus exclamabit hic cum
Poëta

O caput helleboro dignum!

Bone Deus, ecquid absurdius excogitari aut concipi potest
à vulgo & indocto homine? credo medico pharmaciæ gna-
ro (qualis medicus esse requiritur) nequidem per somni-
um tale quid in mentem venire posse. Cum ante unde-
cim annos de praxi medica haud sollicitus, Hamburgi in
hospitio quodam adhuc degerem, nobilis quidam Holsatus
in eodem decumbebat febre quartanâ, cujus injurias per
quatuor jam menses senserat, utebatur autem consilio D.
Walteri practici celebris, cujus jam antea mentio facta,
hic ægro dederat spiritum volatilem Cornu Cervi, bis de
die assumendum, verum æger paraxysmorum impatiens,
absente medico suo, alterius cujusdam consilium quoque
adhibere tutum esse duxit, & quidem, cum aliquando ani-
madvertisset, spiritum Cornu Cervi cochleari argenteo in-
stillatum & affuso vino assumtum, in argento reliquisse
maculam nigricantem. Quod cum retulisset medico se-
cundo, & simul cochleare monstrasset, bonus ille vir, qui
nihil quam recipe scribere & ægrum ad imperitum coquum
ablegare didicerat, judicabat de re non nota, ut cæcus de
coloribus. Nimirum, consultum esse ægro, abstinere ab
ejusmodi medicamento corrosivo, quod metallum aggre-
deretur (nesciens, à cupro, argento admixto tale quid ve-
nisse, quod & ab oleo quodam, e. g. olivarum, alioq; adjecto,
& corrosivis adverso, coloris mutationem patitur viride-
que evadit) & faciliori negotio ventriculum & intestina
dilacerare posset, ægrum denique planè occidere. Præ-
scripsit

scripsit autem decoctum Tamarindorum & spiritum vitrioli, cujus aliquot guttas cum vino centaurei minoris, instante paroxysmo assumeret. Mensæ impositum utrumque medicamentum, spiritus vitrioli vitrum minus stabile aut debite coctum perfregit, effluensque liquor, mappæ ex corio crassiori partem quam attigerat, ita corrodit, ut digitis contacta, dilacerari posset: Hæc videns febricitans, de utriusq; medici circumspeditione dubitavit, re omni quoque narratâ, ex me tandem quid sibi jam agendum esset anxius quæsivit; ad quod spiritum vitrioli omnino corrosivum esse innui, ejus tamen acorem spiritu Cornu Cervi (quem corrosivum posterior medicus male judicaverat) corrigi posse, ad oculum monstravi; quippe residuo spiritus vitrioli quod adhuc in fundo vitri corrosi inveniebatur, affusus spiritus volatilis Cornu Cervi, exiguâ saltem quantitate, statim, uti solet, disparuit acor omnis & insipidus fere & subsalsus ad gustum apparuit liquor omnis, jam corrosivonis expers; majori igitur fiducia prioris medici pharmaco usus est.

Non minus absurde, & citra experientiam, illi judicare videntur, qui spiritum aut sal volatile venas corporis nostri corrodere, ægris persvadent, & miror certè, cur non prius ventriculum, intestina, ipsasque arterias corrodant, antequam ad venas deveniant? Ex sale ammoniaco & calce viva destillatur spiritus volatilis fugacissimus, quævis animalium salia volatilia, activitate sua superans, oleum tamen vitrioli causticum & maximè corrosivum ita infringit, ut in quantitate quadam assumi queat, cum antea ejus guttulum delibare, vix licitum esset.

Verum ut paucis rem exponam, stultitia est medicamini cuidam propter activitatem suam pessimum effectum affingere velle, quod tamen sanguini & reliquis corporis nostri

nostri humoribus, ipsis quoque spiritibus, maximè analogum censendum est. cum sanguis, lymp̃ha, ossa, medullæ & omnia ferè quæ in corpore microcosmico reperiuntur, per ignem resoluta, in simile quoddam volatile abeant, (a) hinc ex partibus iis plane analogis ea consistere, censendum est, ex quibus ut plurimum spiritus & salia ejusmodi destillari solent, v.g. Cornu Cervi, Ungul. alc. &c. Omnibus tamen haud æquè conferre tale medicamentum, primo Corporis conditio, secundo ipsius medicamenti præparatio, tertio Utendi modus, ut plurimum in causâ sunt. Ubi quo ad primum sciendum est, p̃thificos & scorbuticos nonnullos, hæmorrhagiis obnoxios, aliosque, quorum humores maximè acres, sanguis & spiritus quoque facile mobiles observantur, haud semper adeo commode & minus frequenter salium volatilium sustinere usum, quin defluxionibus indè vexantur magis, & phlogoses molestas sentiunt sæpe, nimis agitatus quoque sanguis acris, hæmorrhagiis ansam dat, quibus uti secundo loco monuimus, debita præparatione obviam iri posse, ne utiquam dubitandum est. Et certe oleosa lege artis hisce salibus combinata, eorum motum quodammodo compescere, ita, ut in operatione mitiora observentur, constat adè ut salia volatilia oleosis combinata, etiam in pectoris quibusdam affectibus & catarrhis, variisque defluxionibus, tuto satis præscribantur, ubi sal volatile citra oleosorum additionem paratum, haud commode adhibetur.

Est nobis in usu sal volatile, quem ex cervi cornibus & ungulis unà destillamus (ungulæ enim æque præstant sal volatile fundunt ac cornua, & nescio certe, an non præstantius) hunc oleosis junctum, repetitis subli-

F

matio-

(a) *Essai d'Anatomie où l'on explique clairement la Construction des Organes & leurs opérations mécaniques selon les nouvelles hypothèses Discours. II.*

mationibus in salem candidissimum gratum plane & omnis
fœtoris expertem redigimus, satis durabilem quoque,
quippe, frustra ejus satis dura, per duos tresve annos citra
virium jacturam, in vitro subere exactè clauso conservari
possunt, cum illud, quod plurimis fere in officinis reperit-
tur, odore graveolenti imbutum, colore flavum insuper,
admodum molle quoque & humidum deprehendatur, qui-
bus nostrum utique præferendum esse, varia ejus phænomena
monstrabunt, quamvis mea hic laudare equidem
haud animus sit.

Reperiuntur nonnulli, qui nitorem hujus salis deper-
ditionem & virium jacturam prodere autumant, sed satis
ridiculè, activitate enim nostrum vix ulli inferius erit, hinc
de effectu ejus neutiquam dubitandum: Empyreumaticum
autem odorem & olei fœtidi adhuc adhærentis portionem,
licet hysteriis & epilepticis quibusdam conducere equidem
observatum sit, de omnibus tamen hoc æque dici haud
poterit, & memini, fœminas quasdam ab odore ejus & usu
pessime habuisse; quibus sal volatile purum & ab omni fœ-
toris consortio liberum, alias optime profuit. Et sanè sal
oleo suo adhuc contaminatum, in omnibus officinis haberi
poterit, cum nitidum & ab olei fœtore liberum, adhuc ra-
rius reperitur. Interea tamen nemo sibi persuadeat, olei
separatione, hocce sal detrimentum virtutis suæ ullum pa-
ti, cum nobis encheiresis constet, cujus beneficio quicquid
olei fœtidi post destillationem reperitur, in purum & niti-
dum sal volatile redigere possumus.

Sic quoque sal volatile habeo, cujus duæ partes salis
nostri polychrestri fixioris uni permixtæ, odore fugacius
& magis activum fere sal constituunt illo, quod purum erat
& ex fructis satis magnis constabat, sapore tamen mitius
agere reperitur, hinc majori dosi propinari poterit, sæpius

con-

quoque assumi, namque stomachicum insigne est, nullo non tempore inter cibandum quod satis tuto assumi potest, cum haustu vini, vel cerevisiæ; febrifugum quoque nulli inferius dici meretur, intermittentes febres omnes, ipsam quoque quartanam, feliciter debellans; in scorbuto, calculo aliisque morbis chronicis, haud sine fructu assumitur, & omnia fere præstat, quæ à sale quodam volatili expectari possunt; vino rhenano inditum, cum strepitu ebullit, durante pugna haustum vinum, frigidissimum sentitur, cessante autem illa, colore immutatum & grate rubescens cernitur vinum, odorem exhibens insuper vino malvatico haud absimilem. Cum cerevisiâ permixtum sal nostrum volatile polychrestum, & paulisper agitatum, cum strepitu pariter motum intendit, minorem licet, quam cum vino, & maxima pars cerevisiæ ex bullulis minoribus constare, albicans insuper & quasi recens adhuc cernitur, demissis tamen paulo, post ad fundum particulis minus coctis crassioribus, sterculentis. Licet autem non adeo bonæ notæ aut vetusta prius fuerit cerevisia, securè tamen hauritur, plura quoque hujus salis phænomena adhuc recitare possem, si spatium permitteret.

Sed tertium, salis volatilis utendi modum quod concernit, certum est, hujus abusum æque ac Herbæ The, Coffe, Tabaci similiaque observari; quippe in Magnatum quibusdam aulis, quotidianum fere potatorum audit remedium, cum ad crapulam discutiendam mirè valeat, hinc ab iis quotidie ad drachmas fere sumitur, super ingurgitatis vini mensuris integris: Quem tamen utendi modum maxime improbandum esse censeo. sciant namque Bacchi filii, quod tali pacto facillime hydropi ansa detur: Spiritus enim partim à vino, partim à sale nimis commoti & supra modum agitati dissipantur, attenuataque præter modum lymphæ

& nimis acris reddita, vascula corrodens, in abdominis cavum prolabitur.

De interno autem hujus salis usu ad externum veniamus, quem omnibus haud æque satis constare arbitror. Naribus admota volatilia salia, plures languentes & sensu quasi destitutos rescire, imo semi mortuos fere excitare, nec minus in obstructione narium & dolore capitis multum præstare, observatum quidem. Nemo autem facile tentasset ejus particulam per nares attrahere, quod tamen fatis tuto facere licet. Magis quoque tutum & salutare habebunt remedium præ pulvere sternutatorio hodie admodum in abusum rapto, & nonnullis sæpe noxio, qui salis volatilis purissimi portiunculam, acus minoris globulum æquantem, in pulverem tritam, per nares attrahunt, quippe blande satis ac modice subsequitur sternutatio & mucus per nares excernitur, cum notabili capitis emolumento, & quidem ut obstaculum nullum in ductibus remaneat, quale quid à pulvere illo sternutatorio haud raro contingit, cujus abusus denique membranas narium interiores sensus omnis expertes reddit, ut citra ullam sternutationem postmodum per nares attrahatur pulvis, magis noxius quam proficiuus. In oculorum affectibus quid præstet sal volatile, primus quantum memini quidem patefecit Vrolingius, Belgii quondam Chirurgus celebris, qui in sed factam experientiam sequentibus refert. *My sel-ve isst geschiet Anno 1672 dat my de Oogen aen'tonderste deel geheel duyster waren, dat ik myn eygen voeten niet konde sien, en nochtans de sterren aen den Hemmel met onderscheyt bekende, het welk ik aldus met de hulpe Godes genesen heb. Neemt ongesichte Kalck twee Oncen, gesooten Vitriol een once, en Salmiac een loot, alles klein gesooten, giet hier over met alle baest een mengelen stroom of Put. water, soo begint de*

in 8

Mate-

Materie met bet Water, te sieden en te roken, haut de Oogen geopent over die subtiile rook die in de Oogen komende, door dringt gelyck een vier, ende verteert inwendig de Navel die voor de Oogen gevallen waren, ende wert met iwe à dry mael rokens volkomen genesen, daer ick Godt voor dancke. Men soude nauclickx gelooven wat dit al vermach in duystere Oogen van ouderdom gekomen. Diergelycke deugt en kracht heeft men Oock in de Uryne en Wyn-geest beyde gedistileert. dan in een kleyn potje op en koolvyer gewarmt, en den subtyle rook door een trechter in de Oogen ontfangen, maectt een helder en klaer gesicht, ende als men een weynigh Campher daer in smelt, men soude niet gelooven hoe veel het vermach in duystere gesichten, pocken en scellen op de Oogen. (a)

Simile quid minori negotio obtinui: Camphoræ scl. aliquot grana cum sale volatili nostro polychresto trita, vitro immisi, hujus autem orificium subere obturavi, quo remoto, summitas vitri oculo aperto, ita tamen ut eum non tangeret, admota est, tamdiu quadraginta numerari possent, hoc ipsum autem bis terve de die repetitum, non paucos ab oculorum gravissimo malo, & cataractâ jam imminente, liberavit; aquam insuper quoque adhibui ophthalmicam præstantissimam, cujus guttula una alterave ter quaterve de die instillari potest, tali autem modo paratur, aqua. Solutioni vitrioli veneris cum aqua florum sambuci factæ, adjiciuntur aliquot grana salis volatilis, vel aliquot guttulæ spiritus urinosi volatilis cujusdam, & aqua gratissimi coloris saphirini evadet, in oculorum affectibus peregrina.

Aurium affectibus, salia volatilia quoque mirè succurrere

F 3

rere

(a) A. L. Vroliugh. *Matroosen Gesondheit of goede Dispositie de Zeevarende lieden Cap. V.*

rere, experientia me docuit, & novi quondam in Belgio practicum celebrem, qui mixturâ quadam ex oleo lumbricorum & spiritu volatili salis ammoniaci paratâ, in gravi auditu & surditate admiranda planè efficiebat, eductis aurium sordibus, hâc vero mixtura incavitatem ejus beneficio peniculi immisâ, & cum eo aliquantulum agitâtâ, quo membranam interiorem undiquaque pertingeret.

Variolarum cicatrices salium volatilium adminiculo quoque evitari posse, vel centies non sine felici successu expertus sum, parato linimento ex sale volatili, oleis quibusdam, & animalium axungiiis, sed opus est bezoardica & sudorifera præmittantur ad expulsionem necessaria, sine quibus vix negotium succedet. Plura de externo ejus usu jam referre nolo, patet tamen, cum oculis, naribus aliisque corporis nostri partibus admodum sensibilibus, tutò satis adhiberi queant salia volatilia, eorum usum neutiquam reformidandum esse, uti stolidi quorundam timiditas judicat. Sanè, infantibus ne dum unius diei, haud semel felicissime duas tresve guttas spiritus volatilis Cornu Cervi essentificati, in epilepsiâ propinavi, meisque liberis omnibus præservationis gratia optimo cum successu primo statim natiuitatis die id ipsum medicamen exhibui. Nullus quoque dubito quin plura adhuc egregia de salium volatiliu usu experientia cognosci possint, adhibeant modo medici oculatiores diligentiam & laboris eos nunquam pœnitebit.

CAPUT V.

De usu & præparatione Opii.

Opium & quævis opiata medicorum practicorum non pauci pro veneno quasi apud vulgum & rei medicæ ignaros

ignaros diffamant, nihilominus tamen Theriacam, Diascordium Fracast. & similia Indies præscribunt: Quasi vero iis non inesset opium, cum tamen cuilibet drachmæ (hac enim dosi præscribere solent) unum insit opii crudi granum.

Ante aliquot annos, cum adhuc in Belgio viverem, Medicus febre maligna detentus, alium medicum advocari postulabat, qui adveniens, tincturæ opii ab ægro jam aliquoties assumptæ usum, ut justum erat, serio dissuasit quidem, bolum tamen alexipharmacum & sudoriferum ex Diascordii Fracast. Drachma una & lapidis Bezoar granis sex, una vice assumendum præscripsit, & ita uti dici solet, cæcus cæcum duxit, omni procul dubio ex pharmacie ignorantia. Forte autem minus feliciter res cessisset, si non tertius medicus oculatior boli usum dissuadens convenientioraque præscribens, intervenisset.

Opium intempestive datum & minus rite præparatum noxas afferre posse, haud dubitandum est. Ex eo autem pharmacum hoc noxium pronunciare, illudque ex usu medico proscribere velle, haud medici rationalis esse arbitrator. Quippe opium crudum & larga satis dosi à quibusdam assumi, ejusque usum per aliquot septimanas & menses continuari posse, nemo in praxi medica versatus, inficias ire poterit: Et cogit sæpe medicos necessitas, laudana opiata vel opii liquida ægris præscribere, in affectibus dolorificis, arthritide, podagra, doloribus colicis, alvi quoque & sanguinis profluviiis continuatis, catarrhis, & phthisi denique, ubi tussis admodum molesta ægros vexat.

Novi ante octo annos Hamburgi Germaniæ superioris liberum Baronem, qui postquam empirico quodam remedio quartanam debellasset febrem, paralyfin scorbuticam accersivit, quæ cum thermarum usui cessisset, re-

man-

manere tamen dolores arthritici vagi exquisitissimi, ita ut miser dies noctesque insomnes transigere necesse haberet. Accepit à circularore quodam pulverem, quo usurpato, per duodecim horas cessarunt dolores & plac de dormivit æger, cum notabili corporis emolumento, emit igitur hujus pulveris parandi modum aliquot thaleris à prædicto homine, & constabat ille ex Opii crudi, oculorum cancrorum & uncis moschatæ, anatica portione, singulis bene pulverisatis prius, deinde exactè permixtis. Hujus pulveris drachmam semis quavis vice assumpsit, & primo quidem semel in die, postmodum bis vel ter, denique sexies illum unius diei & noctis spatio assumere necesse habuit. Petiit meum consilium, postquam per tres annos integros hoc pulvere usus, semper quasi temulentus incederet, alvum insuper quotidie clysmate ex muriâ & butyro provocare necesse haberet. Suasi ut sensim abdicaret usum pulveris, aliisque simul ureretur pharmacis, sudoriferis, antiscorbuticis, quod & fecit, sed minus bene se inde habuit; cumque aliquando assumpto pulvere diaphoretico, opiatu usum per horas octo plane intermississet, animi deliquis, cordis palpirationibus, exquisitissimis membrorum doloribus & spasmu correptus est, quæ omnia tamen sumpto rursus meo consilio pulvere narcotico (cui assuetus erat) brevi disparuere. Nescio an adhuc vivat miser iste, ante sesqui annum tamen in Nundinis Brunsvicensibus ex Italo quodam ipsi familiarissimo accepi, eum adhuc in pristino statu vivere pulvere tamen suo opiato, majori fere quantitate constanter uti.

Correctionem opii diversimode tentarunt, partim tostione, partim extractione acidorum beneficio utramq; tamen magis perditionem quam correctionem sapere, oculatiores chemici hodie judicant, fermentationem & digestionem potius

(a) Thevenot in l. 2. c. 30 itin. orient. poem. de nonnullis
Lernis confirmat.

tius eligentes, quæ opii texturæ immutandæ convenientes
fatis videntur, cum earum adminiculo subtiliores particu-
læ à viscidioribus liberentur, illæ exalcentur, hæ verò ac-
cedente motu attenuentur, atque incidantur. Quod, ut
commode satis fiat, & correctionem subeat opium, chemi-
ci moderni opium blando calore exsiccatum, cum sale tar-
tari pulverisato miscent, deinde spiritum vini in phiola af-
fundunt & tincturam extrahunt, non infimæ notæ, quam
laudani liquidi tartarifati nomine nonnulli appellant: Sed
nitrum fixum & aliud sal alkali additum idem præstare po-
terit, hinc nescio an satis commode tartarifati nomine ve-
nire queat. Ut autem verum & modo dicto illo præstan-
tius laudanum liquidum tartarifatum habeatur, sequentem
communicabo parandi modum. ℞. Opii moderato calore
exsiccati unciam unam, tere in pulverem, adde olei tartari
per deliquium vel liquoris alkahest Glauberi ex nitro fixo
per deliquium soluti. q. s. bacillo ligneo probè misce invi-
cem ut pulvis instar conspiciatur, leni calore exsicca massam
hanc, ut in pulverem iterum redigi queat, affunde iterum
prædictum liquorem, misce & exsicca, laborem hunc ter
reiterando, tum ℞. spiritus Tartari super caput mortuum
vitrioli rectificati q. v. superfunde opio pulverisato & sa-
le alkali imprægnato, ad eminentiam duorum digitorum &
fermentescere incipiet, colloca vitrum clausum in digestio-
nem per viginti quatuor horas, deinde superfunde Spiri-
tus vini rectificati aliquot uncias, adde Croci orientalis
drachmam semis & iterum vase clauso per aliquot dies dige-
re, sic laudanum liquidum tartarifatum præstantissimum
habebis magnarum virtutum, quo per aliquot annos in pra-
xi mea felicissime usus sum. Virtutes ejus prolixè recensere
neutiquam consultum esse arbitror, cuius enim rei medi-
cæ gnaro ex præparatione satis constabit, particulam

G

moru

motu admotum notabili, opii texturam valde immutari & totius medicamento crasi alterari debere, quale quid & de illa opii præparatione, censendum esse existimo, cujus in dissertatione nostra ad Illustr. Kerkringium, de Phænomenis quibusdam Chémico - Physicis, mentionem fecimus.

His addam aliam adhuc opii præparationem, prioribus in certis constitutionibus morbisque præferendam, & quidem jam præcedenti capite opium digestionem cum salibus volatilibus institutâ, notabiliter corrigi posse ostendi. Paratur autem menstruum sequens. *R.* salis ammoniaci uncias quatuor, Salis Tartari uncias sex, superfunde in cucurbita vitrea Spiritum Tartari rectificatum ad eminentiam duorum digitorum, & juncturis exacte clausis abstrahere duas partes, sic spiritum Tartari volatilissimum urinofum unâ cum sale volatili crystallino obtinebis, magnarum virtutum, quippe utrumque diaphoreticum & diureticum in signe esse reperitur, & multum præstat in scorbuto, arthritide vaga, calculo, febribus omnibus, tam continuis quam inermittentibus, hydrope, ictero &c. Accipe jam opii blanda calore exsiccati & pulverisati unciam unam semis, superfunde de prædicto spiritu uncias tres, & lenissimo calore in vase optime clauso digere, deinde adde spiritus vini rectificati uncias duas, perge cum digestionem adhuc per aliquot dies, & accipies optimum opii liquidum medicamentum, quod per inclinationem separandum & facta filtratione per chartam emporeticam in vitro exacte clauso servandum est. Adhibetur autem in morbis acutis & malignis quibusdam, ubi opii narcosis metuitur, diaphoreticum in signe est, additoque extracto bezoardico Theriacam liquidam compendiose satis constituit, Theriacæ alias prodigiosa vulgari prævalentem, cum majoris sit activitatis, doli

dosi autem longe minori & ad aliquot guttas saltem adhi-
beri queat, insuper nec illa circumspectione opus habeat,
quæ alias circa Theriacæ vulgaris usum in morbis malignis
requiritur, licet tamen medicamentum hoc peritorum sal-
tem medicorum manibus commendem, quo per Deigra-
tiam in dysenteriâ admixtis balsamicis admiranda præstiti
nec minus in morbis aliis ubi opiatis opus erat, aptè enim
satis variis liquoribus pro morbi exigentia commisceri
potest, & pharmacum auro præstantius est, quod proximi
amore motus, nunc publici juris facio.

CAPUT VI.

De cathartico Antimonii & Sulphure ejus diaphoretico fixo.

Licet varia & egregia satis Chemici ex Antimonio pro-
duxerint remedia, duo tamen præprimis sunt, quæ ad-
huc ex eo parare desiderant, & quibus hactenus parandis
anxiè satis insudarunt, catharticum scl. ejus, absque nau-
seâ & torminibus per inferiora saltem purgans, & sulphur
fixum diaphoreticum.

Prius quod spectat, varia quidem apud scriptores chemi-
cos reperiuntur Antimonii cathartica satis bona, ut pluri-
mum tamen per vomitum operantia. reperiuntur quoque
penes autores eorum nonnulla, quibus solum per alvum
operandi virtutem adscribunt, sed talibus non nimis fiden-
dum esse, praxis docuit. Ita antimonii, vitrum cum spiri-
tu vitrioli digestum, emeticam vim amittere & per alvum
saltem laxare scribunt, verum aliter eventus me docuit,
exhibitum enim quibusdam ejusmodi antimoniale corre-
ctum, per vomitum satis vehementer vim suam exercuit.

Mercurium vitæ vel Pulverem Algarotti sola tritura cum sale communi emeticam vim perdere & catharticum saltem manere, pariter contendunt; quod, licet paulo melius successerit in quibusdam & medicamentum hoc nullum excitaverit vomitum, sine vomendi tamen conatu vix quidem alvum subduxisse, aut solito rarius licet vomitum excitasse, pariter accurata practicum observatio docuit; hæctenus igitur de laxativo antimonii, nondum nobis gratulari possumus. Salem ammoniacum ad castigationem emeticæ virtutis quodammodo valere, jam pridem expertus sum, hinc sæpius in usu habui, antimonialibus vomitoriis quædam florum salis ammoniaci grana adjicere & mitiorem effectum solitoque rariorem per vomitum operationem, observavimus. Instituimus ergo haud adeo pridem cum menstruo minerali corrosivo antimonii solutionem, digestionemque per aliquot dies, decantatæ solutioni spiritum salis ammoniaci volatilium instillavimus & præcipitatus est pulvis antimonii, qui aqua calida ablutus & cum spiritu vini, sali volatili nupto, digestus, postmodum exactus, per alvum tantum energiam exercere in duobus ægris observatus est; nolo tamen hæctenus hunc pulverem laxativum pronunciare, aut ejus parandi modum exactiorem adjungere, priusquam crebrioribus instructus sim experimentis.

Sulphur diaphoreticum Antimonii quod concernit, ejus parandi rationem non inelegantem in Dissert. nostra Epistol. ad Illustr. Kerkringium exhibui, & ante paucos menses peculiarem parandi modum meis auditoribus monstravi; quippe, ex liquore limpidissimo & omnis fere coloris experte, affuso Antimonii aceto, notabilis quantitas sulphuris diaphoretici præcipitata est. Diximus alibi mixturam ex antimonio, nitro, tartaro & calce vivâ retortæ tubu-

tubulatæ injectam, clystum exhibere urinosi volatilis indolis, caput mortuum verò ejus fusionis igni commissum, neutiquam regulum largiri, sed planè in scorias abire. Has scorias admixto sale ammoniaco aliquando sublimavi, & flores antimonii intensè rubicundos obtinui, odoris & saporis urinosi volatilis, ob salis particulas eis adhærentes, quas cum aquâ calidâ affusâ separassem, sulphur flavescens sub formâ pulveris ad fundum subsidere visus est, inter diaphoretica antimonii utique recensendus, imprimis verò, si aquæ calidæ aliquot guttulæ acetii antimonii admixtæ fuerint, hunc autem pulverem edulcoratum, pro febribus debellandis peculiare quid præstitisse, non semel in praxi observavi. Supersunt adhuc alii diaphoreticorum ex antimonio parandi modi, quorum alia occasione volente Deo mentionem faciam.

CAPUT VII.

*De admirandâ liquorum quorundam per alvum
injectionem efficaciâ & penetrandâ
virtute.*

PER alvum quæ injiciuntur, in intestino colo saltet commorari nec valvulæ ejus limites transgredi, quondam creditum fuit. Contrarium autem docuit Recentiorum quorundam observatio (a) nec mihi semel videre contigit, in atrocissimo dolore colico, clysterem injectum, ex Decocto cepearum & carminantium quorundam, addito oleo fœtido Cornu Cervi in Spir. vini camphorat, dissoluto, per os ex parte rediisse, cum nausæa quidem & ingrato sapore, admirando tamen ægrotorum emolumento & atrocissimo

G 3

(a) Th. Kerkringius *Spicileg. Anatom. Observat.* 31.
J. Primærolus *de Vulg. Erroribus in medicina Lib. IV. Cap. 21.*

ciffimorum dolorum subitâ solutione, qui antea nec carminantibus nec anodynis auscultabant.

Similis clyster in passionibus hysteris, cardialgiâ flatulentâ, epilepsiâ, nec non nephritico dolore & suppressione urinæ, addito oleo terebinthinæ (a) admiranda præstitit, quemadmodum ante quinquennium singulari quodam experimento in Holsatiâ didici. Vocatus sel. ad Consiliarium status Regis Daniæ, qui per quinque jam dies omnimoda urinæ suppressione misere laboraverat variaque incassum tentaverat auxilia, præscripsi prædictum clysterem, qui circa vesperam injectus (licet omnis sensus internus apud ægrum jam deficere quasi videretur) subito doloris sensum & expellendi nisum in ventre excitavit, subsequente paulo post vomitu unâ cum clysteris rejectione per alvum & mittendi urinam conatu, frustraneo licet: Repetita adhuc semel ejusdem clysteris injectione circa matutinum tempus, unâ cum urina copiosissimâ crassiores arenas & calculum pisi majoris magnitudine excrevit, cum optimo sanitatis successu. Clysteres itaque nonnullos, non tantum coli valvulam superare, verum ipsas intestinorum tunicas, parculas quasdam subtiliores penetrare & urinæ organa secretoria afficere posse, utiq; ad credendum inducor, licet inflatum intestinum nec per poros nec per valvulam transmittat ærem, sed filo ligatum, ab eo planè turgidum & expansum observetur.

Neutiquam paradoxon hoc videbitur iis, qui cum Perilustri Boyleo & aliis nostrorum temporum oculatioribus philosophis tum animalium tum solidorum corporum porositate contemplantes, & hæc & alia, primo intuitu quidem paradoxa & conceptu ardua, verissima tamen esse, observarunt. (b) Cum aliqn. Hamburgi cum illustri Domino Ker-

(a) *R. Boyle de Simplicium medicamentor. utilitate & usu §. IV.*

(b) *Idem Tentam. Porologicæ.*

no Kerkringio hâc dere sermonem habere, retulit mihi, vesicam bubulam inflatam & exacte ligatam, postmodum in superiori parte illorum officinæ suspensam, qui pannos radere solent, & germanice vocantur Tuch-Scherer / post quadrimestre spatium, facta dissectione, vel manipulum floccularum subtilissimarum in se continuisse, quæ omni procul dubio ab opificibus agitata, vesicæ poros penetraverant. Et admirationem certè meretur, quod curiosissimus Tavernier sequentibus refert verbis. Ipsemet plus simplici vice observavi hoc; si illis qui Indigo per cribrum trajiciunt, tempore maturino proximè opponatur ovum & circa vesperam illud diffringatur, internè totum livido colore tinctum observari, ex quibus cognosci potest, quam penetrans pulvis ille de indigo sit &c. (a) Memoratorum autem corpuscula, cum membranarum porulos penetrare valeant, non est dubium, quin subtiliores longè particulæ & sponte sua facile mobiles, quales in spiritu vini camphorato, oleo foetido Cornu Cervi, cepis, & cunctis spiritu acri volatili turgentibus continentur, intestinorum poros penetrare, ad remotiores corporis partes abire, ibique suam virtutem exferere queant. Quod ipsum vulgaris quidem, non tamen inelegans observatio circa ovorum sale & succo ceparum imprægnatorum & coctorum præparationem, me docuit, quam salinarii ut plurimum instituere & ejusmodi ova vocare solent die Söhl-Eyer. Accepi namque ovorum gallinarum recentium aliquot, quæ ceparum pelliculis exterioribus obvoluta, in muria ad duritiem coxi, frige factis ovis, cortex externe flavescere videbatur, quo diffracto, dissecui per medium ovum unum alterumve, quorum albumina pariter flavescere videbantur, immutato insuper solito vitelli colore; sapor autem non modo falsus, verum & ceparum succum quodammodo referre animad-

(a) *Job. Bapt. Tavernier. Itinor. Indiæ Lib. II.*

animadversus est; manifesto satis testimonio, non solum falinas muræ, verum etiam acres cepearum particulas, ovum, accedente unâ coctione, totum penetrasse.

Objiciet hic forsan aliquis, subtiliora corpuscula faciliori quidem negotio putamina ovorum porosa penetrare posse, intestinorum tunicas autem non item. Quibus haud contradico equidem, observent autem quæso, ovorum testas membrana quadam interius cingi, quam præ aliis minus porosam esse, vel vulgi evincit experientia: Quippe membrana hæc febricitantium digitis circumvoluta, aëris accessum fere omnem prohibet, ita, ut atmospheræ ambientis pressione dolorem exquisitum (si debite applicata fuerit membrana) sentiant ægri, & novi adulti qui præ doloris sensu exinde in digito oborto, vix lachrymas cohibere potuerunt. Verum sufficiant hæc pro membranarum & tunicarum porositate in corporibus animalium demonstranda, cum plura & egregia admodum hæc de se penes Per - illustrem Boyleum reperiantur. Ipsa experientia insuper prædictorum liquorum injectione facta, prout mihi fuit, sic & aliis optima erit testis.

(a) Vid. epistolam D. D. Scuderi Romani Gentilii Miscel-
laneis Medicis insertam. p. 240.

Pa. 477 8 A

Ra 477, 8^a

X 2614063

V 8 17

D. O. M. 7.
ACTORUM
LABORATORII
CHEMICI

AUTORITATE ATQUE AUSPICIIIS
SERENISSIMORVM POTENTISSIMO-
RVMOVE

DUCUM BRUNSV.
ET LYNEBURG.

In Academia JULIA editorum
SPECIMEN PRIMUM,
Medico-Chemica nec non Physico-
Mechanica observata quædam rariora
exhibens,

AUTORE
JOHANNE ANDREA STISSER,
M.D. & Prof.

HELMSTADII,
Typis & Sumtibus GEORG-WOLFGANGI HAMMII, Acad. Typogr.
Anno MDCCI.